

โมดูลที่ 4

การสร้าง เครือข่ายชุมชน เพื่อดูแลเด็กปฐมวัย



คำนำ

คู่มือครูปฐมวัยเพื่อพัฒนาเด็กแบบองค์รวม : แนวทางปฏิบัติเพื่อคุณภาพการเรียนรู้ทุกมิติ ชุดนี้อยู่ในแผนความร่วมมือระหว่างองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เพื่อให้ครูและผู้ดูแลเด็กในสถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยทั่วประเทศมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดูแลเด็กปฐมวัย และเสริมสร้างสมรรถนะของครูและผู้ดูแลเด็กในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้สอดคล้องตามวัย รวมถึงการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง พ่อ แม่ และชุมชน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครูและผู้ดูแลเด็กปฐมวัย

เพราะการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีคุณภาพเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างพลเมืองที่มีศักยภาพในอนาคต ครูและผู้ดูแลเด็กในสถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยจึงมีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานชีวิตให้แก่เด็กทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา รวมถึงมีคุณธรรมและจริยธรรม คู่มือเล่มนี้เรียบเรียงมาจากการอบรมครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 48 แห่ง ทุกภาคทั่วประเทศ และ จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูและผู้ดูแลเด็กทั่วประเทศมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้าน

เนื้อหาในคู่มือครอบคลุมแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก การดูแลสุขภาพและความปลอดภัย ตลอดจนแนวทางการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู เด็ก และครอบครัว เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ครูให้คำแนะนำในการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง พ่อ แม่ และชุมชน เพื่อขยายผลการพัฒนาเด็กให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน โดยแบ่งเป็นหนังสือโมดูลละหนึ่งเล่ม ได้แก่

โมดูลที่ 1 สมองกับการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย

โมดูลที่ 2 สมรรถนะเด็กปฐมวัย

โมดูลที่ 3 การจัดการชั้นเรียนของครูปฐมวัย

โมดูลที่ 4 การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อดูแลเด็กปฐมวัย

โมดูลที่ 5 การเตรียมความพร้อมในการสื่อสารของครู

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างสมรรถนะของครูและผู้ดูแลเด็กให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การเติบโตของเด็กปฐมวัยอย่างสมดุล พร้อมเป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศชาติในอนาคต

คณะทำงาน

หน้า

บทนำโมดูล 4	4
ส่วนที่ 1 การรายงานพัฒนาการเด็ก	5
1. การรายงานผลการประเมินพัฒนาการ/สมรรถนะตามวัย และการนำข้อมูลไปใช้	6
2. ลักษณะข้อมูลสำหรับการรายงานผลการประเมินพัฒนาการ/สมรรถนะตามวัย	7
3. การแจ้งผลการประเมินพัฒนาการ	
กิจกรรมทบทวน	10
ส่วนที่ 2 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ	11
1. สาระสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ	12
2. การดำเนินการเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ	13
การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน	14
กิจกรรมทบทวน	28
ส่วนที่ 3 ความร่วมมือของพ่อแม่ต่อการปกป้องคุ้มครองเด็ก	29
การเยี่ยมบ้านเด็กและครอบครัวเชิงลึก	
ควรทำ ไม่ควรทำ	31
กิจกรรมควรทำ ไม่ควรทำ	33
เข้าใจเด็ก เข้าใจตนเอง	36
กิจกรรมเข้าใจเด็ก เข้าใจตนเอง	37
มุมมอง 360 องศา	39
กิจกรรมมุมมอง 360 องศา	40
บทบาทของฉันกับการปกป้องคุ้มครองต่อความรุนแรงในเด็ก	42
กิจกรรมบทบาทของฉันกับการปกป้องคุ้มครองต่อความรุนแรงในเด็ก	44
กิจกรรมการจัดการช่วยเหลือรายกรณี การเยี่ยมบ้านเชิงลึกและการส่งต่อ	46
สิทธิเด็กที่โลกต้องรู้	49
กิจกรรมสิทธิเด็กที่โลกต้องรู้	51

กิตติกรรมประกาศ

คู่มือครูปฐมวัยเพื่อพัฒนาเด็กแบบองค์รวม : แนวทางปฏิบัติเพื่อคุณภาพการเรียนรู้ทุกมิติ ชุดนี้คงไม่อาจสำเร็จได้หากไม่มีความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานหลายฝ่าย องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทยจึงขอขอบคุณ

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น : พลวัฒน์ การยุทธภัสกร, ชลิดา ยุตราวรรณ, ชัยวัช มหัทธโนโชค และเจ้าหน้าที่กลุ่มงานส่งเสริมการจัดการศึกษาปฐมวัยและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- กรุงเทพมหานคร : นิภา จวนโสม
- เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน : นิกร อินทะจักร
- ทีมงานด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย : บริษัท เอดูเคชั่น เซอร์วิส แอนด์ เทรนนิ่ง เอเจนซี จำกัด: ผศ.ดร.จิตรา ชนะกุล, ผศ.ดร.นิมิต สุวรรณศรี, ผศ.ดร.วัชรีย์ ร่วมคิด, ดร.กิตติศักดิ์ เกตุนุติ, วรรณัฐ โรจน์ไพรินทร์, ธนัตถ์ จันทวาท, ศศิพันธ์ บุญยสวัสดิ์, ปิยนุช พูลทรัพย์, ศุภดา พิงศิริณ, ศิริขวัญ กลิ่นขจาย, สมฤทัย คำแห่, กิตติพันธ์ ไชยสาร
- ทีมงานมูลนิธิรักไทย : สุนีย์ ตาพวัฒน์, นิภา ชมภูป่า, ประทีป โล่ห์นารายณ์, เพ็ญภา คงดี, สุธีรัตน์ คชสวัสดิ์, แสงตะวัน งามกาหลง, ชัชพลสิทธิ์ ถาวร, ศิริพันธ์ ช่างน้อยอำไพ, ธนกฤต ไวดี, สุนารี อินตะ
- มูลนิธิสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน : สุดใจ พรหมเกิดและทีมงาน
- ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กปฐมวัย : ดร.อรพรรณ บุตรกตัญญู
- บรรณาธิการ : ชัยฤทธิ์ ศรีโรจน์ฤทธิ์
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบสาธิตในความร่วมมือระหว่างองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและกรุงเทพมหานคร 27 แห่งสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรุงเทพมหานคร:
 - i. ภาคเหนือ : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศูนย์แม่เตาไหและศูนย์ทุ่งป่าเก็ด) เทศบาลเมืองแม่ใจ จ.เชียงใหม่, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว จ.ลำปาง, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม จ.เชียงราย, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปฐมวัยที่ปิงการณมิตร เทศบาลตำบลจิม จ.พะเยา, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลป่าสัก จ.ลำพูน
 - ii. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไอนิเฉลิมพระเกียรติ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านห้วย จ.ขอนแก่น, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเคหะประชาสამัคคี เทศบาลนครนครราชสีมา จ.นครราชสีมา, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดมหาธาตุ เทศบาลตำบลเชียงคาน จ.เลย, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหยวก จ.อุดรธานี, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลพังเคน จ.อุบลราชธานี
 - iii. ภาคกลาง : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองคูคต (วัดประยูรธรรมมาราม) จ.ปทุมธานี, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลพยอม จ.พระนครศรีอยุธยา, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลบางระกำ จ.พิษณุโลก
 - iv. ภาคตะวันออก : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ จ.ชลบุรี, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดตะพงนอก องค์การบริหารส่วนตำบลตะพง จ.ระยอง
 - v. ภาคตะวันตก : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านศาลาเขื่อน องค์การบริหารส่วนตำบลตำบจุ จ.เพชรบุรี
 - vi. ภาคใต้ : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลท่าซัก จ.นครศรีธรรมราช, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเชิงเขา องค์การบริหารส่วนตำบลปะลุกาสาเมาะ จ.นราธิวาส, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางโกระ จ.ปัตตานี, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านตะโหมด จ.พัทลุง, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคูขังกูจิ

- จ.ยะลา, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าไทร เทศบาลเมืองคลองแห จ.สงขลา, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านศรีวังค์ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านท่าเนียบ จ.สุราษฎร์ธานี
- vii. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนนวมประดิษฐ์ เขตภาษีเจริญ, ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนราษฎร์พัฒนา เขตมีนบุรี, ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนวัดเทพากร เขตบางพลัด, ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนเอื้ออารีย์ เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ร่วมโครงการฯ จ.แม่ฮ่องสอน 21 แห่ง :
 - i. อำเภอปาย : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กค่ายโสนบัณฑิตย์ (ร.๗ พัน๕) องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงใต้
 - ii. อำเภอปางมะผ้า : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสบป่อง องค์การบริหารส่วนตำบลสบป่อง
 - iii. อำเภอขุนยวม : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลขุนยวม
 - iv. อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำกาด องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยผา, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาป่อง องค์การบริหารส่วนตำบลผาป่อง, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านห้วยเตี๋ย องค์การบริหารส่วนตำบลผาป่อง, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กห้วยเสือเฒ่า องค์การบริหารส่วนตำบลผาป่อง, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านนาป่าแป๋ องค์การบริหารส่วนตำบลหมอกจำแป๋, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่สะงา องค์การบริหารส่วนตำบลหมอกจำแป๋, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านรักไทย องค์การบริหารส่วนตำบลหมอกจำแป๋, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านห้วยขาน องค์การบริหารส่วนตำบลหมอกจำแป๋
 - v. อำเภอแม่ลาน้อย : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่ลาน้อย เทศบาลตำบลแม่ลาน้อย, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทิดไท้องค์ราชัน เทศบาลตำบลแม่ลาน้อย
 - vi. อำเภอแม่สะเรียง : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำตำบลแม่สะเรียง เทศบาลตำบลเมืองยวมใต้, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลแม่ยวม, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านห้วยทราย เทศบาลตำบลแม่ยวม, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าข้ามเหนือ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกาต, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านช่างหม้อ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าแป๋, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านห้วยเตี๋ย องค์การบริหารส่วนตำบลป่าแป๋, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโพซอ องค์การบริหารส่วนตำบลเสาหิน
 - vii. อำเภอสบเมย : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแม่สวด องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สวด
 - ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เข้าร่วมทดลองใช้คู่มือ : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ จ.เชียงราย, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลท่าทอง จ.พิษณุโลก, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลป่าสัก จ.ลำพูน, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลวังเพิ่ม จ.ขอนแก่น, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสีชมพู จ.ขอนแก่น, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนิคมโนนสมบูรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ จ.ขอนแก่น, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ จ.ชลบุรี, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านจุฬารักษ์พัฒนา 1 องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง จ.นครศรีธรรมราช, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมัสยิดดารุลมุตตากิม องค์การบริหารส่วนตำบลศรีสาคร จ.นราธิวาส, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลยะหริ่ง จ.ปัตตานี
 - ทีมงานเด็กปฐมวัย ฝ่ายการศึกษาองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย : ดร.อาร์ดี ชาร์จิจ, ดร.ทินสิริ ศิริโพธิ์, นภัทร พิศาลบุตรและสุทธิดา สุจิตรวินิจ



บทนำ

การดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความพร้อมรอบด้าน ไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพังในสถานศึกษา แต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนโดยรอบ โมดูลที่ 4 “การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อดูแลเด็กปฐมวัย” จึงออกแบบขึ้นเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างครู ผู้ดูแลเด็ก และภาคีในชุมชนให้สามารถทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ในการดูแล ส่งเสริม และปกป้องเด็กปฐมวัยในทุกมิติ

เนื้อหาในโมดูลแบ่งเป็น 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่

ส่วนที่ 1

การรายงานพัฒนาการเด็ก

นำเสนอแนวทางการประเมินและรายงานพัฒนาการเด็กตามวัยให้กับผู้เกี่ยวข้อง โดยเน้นความสำคัญของการสื่อสารกับพ่อแม่อย่างสร้างสรรค์ พร้อมทั้งใช้ข้อมูลที่ได้ในการวางแผนส่งเสริมพัฒนาการอย่างมีเป้าหมาย

ส่วนที่ 2

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community - PLC)

เน้นการพัฒนาครูและผู้ดูแลเด็กผ่านการทำงานร่วมกันในรูปแบบ “Lesson Study” ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผน สอน และสะท้อนผลร่วมกัน เพื่อปรับปรุงบทเรียนให้เหมาะกับบริบทของผู้เรียนและเป้าหมายด้านสมรรถนะของเด็ก

ส่วนที่ 3

ความร่วมมือของพ่อแม่ในการปกป้องคุ้มครองเด็ก การเยี่ยมบ้านเด็กและครอบครัวเชิงลึก

นำเสนอผ่านชุดกิจกรรมฝึกปฏิบัติที่หลากหลาย เช่น “ควรทำ-ไม่ควรทำ”, “เข้าใจเด็ก เข้าใจตนเอง” และ “มุมมอง 360 องศา” โดยออกแบบมาเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ครู ผู้ดูแลเด็ก และพ่อแม่ถึงผลกระทบของพฤติกรรมต่อพัฒนาการของเด็ก รวมถึงวิธีสื่อสาร สนับสนุน และช่วยเหลือเด็กอย่างเหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่อ่อนไหว โมดูลนี้ยังรวมถึงการวิเคราะห์กรณีศึกษา และแนวทางเยี่ยมบ้านเชิงลึก เพื่อให้ครูสามารถประเมินปัจจัยแวดล้อมและส่งต่อความช่วยเหลือได้อย่างทันที่

เนื้อหาทั้งหมดในโมดูลที่ 4 จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ครูและผู้ดูแลเด็กสามารถทำงานร่วมกับชุมชนและครอบครัวได้อย่างเป็นระบบ มีความเข้าใจบริบทของเด็กอย่างรอบด้าน และส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้รับการดูแลที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การเติบโตอย่างสมดุล มีคุณภาพ และเป็นพื้นฐานสำคัญของพลเมืองที่เข้มแข็งในอนาคต



ส่วนที่ 1

การรายงาน พัฒนาการเด็ก

การรายงานผลการประเมินพัฒนาการ/สมรรถนะตามวัย และการนำข้อมูลไปใช้เป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องใช้ในการส่งเสริมและกระตุ้นเด็กให้มีพัฒนาการและสมรรถนะตามวัย รวมถึงให้ครูผู้สอนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ในการวางแผนและปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ข้อมูลที่ควรรายงานประกอบด้วย ข้อมูลระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา และระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยอาจรายงานในรูปแบบการสรุปข้อมูลเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีข้อมูลสำหรับการพัฒนาเด็ก ทั้งนี้ การแจ้งผลการประเมินพัฒนาการให้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรคำนึงถึงการชื่นชม การแจ้งข้อมูล และการเน้นย้ำให้มาพบเพื่อติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1. การรายงานผลการประเมินพัฒนาการ/สมรรถนะตามวัย และการนำข้อมูลไปใช้



จากการศึกษาคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เน้นนำถึงการรายงานผลการประเมินพัฒนาการเพื่อสื่อสารให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องให้ทราบความก้าวหน้าของเด็ก

จุดมุ่งหมายของการรายงานผลการประเมินพัฒนาการ/สมรรถนะตามวัย

- เพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมกระตุ้นเด็ก ให้มีสมรรถนะตามวัยและตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2562
- เพื่อให้ครูผู้สอนใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนปรับกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถส่งเสริมหรือกระตุ้นเด็กได้ตามวัย
- เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดในการวางแผนนโยบายทางการศึกษา

1.1 ข้อมูลในรายงานผลการประเมินพัฒนาการ/สมรรถนะตามวัย

ข้อมูลระดับชั้นเรียน

นำเสนอเป็นแฟ้มรายบุคคลประกอบด้วย เวลามาเรียน บันทึกสุขภาพ บันทึกผลการประเมินพัฒนาการตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 บันทึกผลสมรรถนะตามวัยของเด็ก และสาระนิทัศน์ที่สะท้อนการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อการวางแผนการพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล นำเสนอแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูผู้สอน และผู้บริหาร ผ่านแบบบันทึกผลการประเมินพัฒนาการ/สมุดรายงานประจำตัวเด็ก แฟ้มสะสมผลงานของเด็กเป็นรายบุคคล



ข้อมูลระดับสถานศึกษา

นำเสนอเป็นภาพรวมของห้องเรียนหรือระดับชั้นในสถานศึกษานั้น เป็นผลการประเมินของมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 12 ข้อ (3-6 ปี) หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 7 ข้อ (2-3 ปี) ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และบันทึกผลสมรรถนะตามวัยของเด็กทั้ง 7 ส่วนหลัก อาจนำเสนอในรูปแบบเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ แนะนำให้ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบข้อมูล เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียน

ข้อมูลระดับเขตพื้นที่การศึกษา

นำเสนอเป็นภาพรวมของสถานศึกษานั้น เป็นผลการประเมินของมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 12 ข้อ (3-6 ปี) หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 7 ข้อ (2-3 ปี) ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และบันทึกผลสมรรถนะตามวัยของเด็กทั้ง 7 ส่วนหลัก เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับนักการศึกษานักวิชาการ ผู้เกี่ยวข้องใช้ในการวางแผนพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษานั้น แนะนำเป็นรายงานประจำปี จุลสาร หรือวารสารของโรงเรียน

2. ลักษณะข้อมูลสำหรับการรายงานผลการประเมินพัฒนาการ/สมรรถนะตามวัย



เราสามารถจัดทำรายงานผลการประเมินพัฒนาการ/สมรรถนะตามวัยได้หลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับข้อมูลที่เราต้องการนำเสนอ เช่น สรุปรายงานการนำเสนอเป็นตัวเลขหรือระดับคุณภาพพัฒนาการของเด็กจากการประมวลผล (ดี/พอใช้/ควรเสริม ผ่าน/ไม่ผ่าน ทำได้/ทำไม่ได้ พบ/ไม่พบ 1/2/3) การสรุปรายงานการนำเสนอเป็นสถิติ ภาพ แผนภูมิ หรือเส้นพัฒนาการ เพื่อดูความก้าวหน้าของเด็ก การสรุปรายงานเป็นข้อความเพื่อบรรยายพฤติกรรมที่ครูสังเกตพบ เพื่อให้ครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจสถานการณ์มากยิ่งขึ้น

3. การแจ้งผลการประเมินพัฒนาการ



การแจ้งผลการประเมินพัฒนาการเด็กแก่พ่อแม่ ผู้ปกครองนั้น ครูสามารถคำนึงถึงสามประเด็นสำคัญเป็นแนวทางตามลำดับ ดังนี้

ชื่นชม :

แสดงความชื่นชมในเรื่อง

พ่อแม่ ผู้ปกครองที่พาเด็กมารับการคัดกรองพัฒนาการและ/หรือมีการดูแลส่งเสริมพัฒนาการเด็ก-ชื่นชมในศักยภาพ ความพยายามของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการส่งเสริมเด็กต่อเนื่อง ชื่นชมในศักยภาพของเด็กในพัฒนาการส่วนที่ทำได้ดี มีพัฒนาการสมวัย/หรือเป็นไปตามวัย



แจ้งข้อมูล :

แจ้งสิ่งที่ต้องพึงตระหนักคือ

พัฒนาการของเด็กในส่วนที่ต้องกระตุ้นส่งเสริมเพิ่มเติม ควรระบุให้ชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถอาศัยข้อมูลอ้างอิงจากคู่มือ DSPM ได้อย่างเป็นรูปธรรม พัฒนาการของเด็กมีความต่อเนื่องในทุกด้าน ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครองสามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาการลูก โดยการใช้คู่มือ DSPM ในช่องการฝึกทักษะช่วงอายุที่เกี่ยวข้อง การแจ้งข้อมูลนี้สามารถใช้การชี้ชวนให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเด็กอ่านเอกสารและทำความเข้าใจต่อหน้าบุคลากรที่ทำหน้าที่ประเมิน และซักถาม ทำความเข้าใจให้ชัดเจน หรือทดลองฝึกให้ดู

เน้นย้ำ

สิ่งสำคัญคือ อย่าลืมมาพบเจ้าหน้าที่ในนัดครั้งต่อไป เพื่อติดตามประเมินผลพัฒนาการของลูก

3.1 กรณีเด็กมีพัฒนาการสมวัย

เจ้าหน้าที่

- 1) ชื่นชม : บอกข่าวดี ลูกของท่านมีพัฒนาการสมวัยหรือเป็นไปตามวัย
- 2) แจ้งข้อมูล : สิ่งที่ท่านต้องพึงตระหนักคือ พัฒนาการของเด็กมีความต่อเนื่องในทุกด้าน ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง สามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาการลูก โดยการใช้คู่มือ DSPM ในช่องการฝึกทักษะช่วงอายุถัดไปของลูกโดยใช้กิจกรรมการเล่น การอ่าน การช่วยเหลือตนเอง เป็นต้น
- 3) เน้นย้ำ : สิ่งสำคัญคือ อย่าลืมมาพบเจ้าหน้าที่ในนัดครั้งต่อไป เพื่อติดตามประเมินผลพัฒนาการลูก

3.2 กรณีเด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า/ล่าช้าใช้การสื่อสารคล้ายกัน

- 3.2.1 กรณีผลพัฒนาการปกติ
- 3.2.2 กรณีผลพัฒนาการสงสัยล่าช้า
- 3.2.3 กรณีต้องมีการส่งต่อเนื่องจากผลพัฒนาการยังคงล่าช้าหลังการกระตุ้นพัฒนาการด้วยเครื่องมือ DSPM แล้วหนึ่งเดือน
- 3.2.4 กรณีพบความผิดปกติของร่างกายและพัฒนาการ

เจ้าหน้าที่

- 1) ชื่นชม : พ่อแม่ ผู้ปกครองที่พาเด็กเข้ามารับการคัดกรองพัฒนาการ
- 2) แจ้งผล : การแจ้งผลควรแจ้งในข้อที่เด็กสามารถทำได้สมวัย/เกินวัยก่อน และชื่นชมผู้ปกครองที่สอนลูกดี ในส่วนที่เด็กทำได้โดดเด่น แล้วค่อยแจ้งในข้อที่เด็กทำไม่ได้ อาจเกิดจากเด็กขาดโอกาสฝึกในข้อนั้น ๆ
- 3) สังเกตพฤติกรรม : สอบถามความรู้สึก แสดงความรู้สึกเข้าใจกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง



4) ให้ข้อมูลการช่วยเหลือ/ให้กำลังใจ เสริมพลังผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ให้ข้อเสนอแนะ : พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ต้องกังวลมากเกินไป สามารถส่งเสริมและฝึกกระตุ้นลูก โดยการใช้คู่มือ DSPM ในช่องการฝึกทักษะข้อที่ลูกทำไม่ได้เป็นระยะเวลา 30 วัน (หากทำได้ภายใน 2 อาทิตย์ก็นำมาพบเจ้าหน้าที่ก่อนได้เลย)

- สอนวิธีการส่งเสริมพัฒนาการในข้อที่เด็กยังไม่ได้เพื่อให้ผู้ปกครองไปฝึกที่บ้านได้ด้วยตนเอง โดยอย่าลืมถามด้วยว่าที่บ้านเขามีอุปกรณ์การฝึกหรือไม่ ถ้าไม่มีจะสอนวิธีการประยุกต์ใช้อุปกรณ์ที่เขาใช้อยู่อย่างไร และอย่าลืมให้ผู้ปกครองสาธิตย้อนกลับด้วยเพื่อจะได้แน่ใจว่าเขาเข้าใจและสามารถกลับไปส่งเสริมพัฒนาการลูกได้จริง ๆ

5) เน้นย้ำ : อย่าลืมมาพบเจ้าหน้าที่ในนัดครั้งต่อไป เพื่อติดตามประเมินผลพัฒนาการของลูก การรายงานผลการประเมินพัฒนาการ/สมรรถนะตามวัยเป็นการสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องทราบความก้าวหน้าของเด็ก เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมและกระตุ้นเด็ก รวมถึงวางแผนพัฒนาการศึกษา ข้อมูลรายงานอาจอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตัวเลข ระดับคุณภาพ สถิติ หรือข้อความบรรยาย การแจ้งผลต้องชื่นชม ให้ข้อมูล และเน้นย้ำความแตกต่างกันตามพัฒนาการของเด็ก การรายงานพัฒนาเด็กที่มีร่องรอยหลักฐานประกอบ และจัดหมวดหมู่ ตลอดจนวิธีการรายงานพัฒนาการเด็กอย่างเหมาะสม จะทำให้ครูและผู้ปกครองสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพเด็กร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น

กิจกรรมทบทวน

หลังการเรียนรู้จากบทเรียนขอให้คุณครูตอบคำถามต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายของการรายงานผลการประเมินพัฒนาการ/สมรรถนะตามวัยคืออะไร

2. ข้อมูลระดับสถานศึกษาในรายงานผลการประเมินพัฒนาการ/สมรรถนะตามวัยประกอบด้วยอะไรบ้าง

3. ลักษณะข้อมูลในการรายงานผลควรเป็นอย่างไร ยกตัวอย่างประกอบ

4. การแจ้งผลการประเมินพัฒนาการให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรคำนึงถึงประเด็นใดบ้าง



ส่วนที่ 2

การสร้างชุมชน แห่งการเรียนรู้ เชิงวิชาชีพ



ศพด.บ้านหยวก จ.อุดรธานี

ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community - PLC) เป็นการรวมกลุ่มร่วมมือของผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียน การเรียนการสอน และคุณภาพการศึกษา โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติ การถอดบทเรียน และการสืบสอบ การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) เป็นแนวทางหนึ่งที่ครูดำเนินตามขั้นตอนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ เพื่อวางแผนและปรับปรุงบทเรียนร่วมกัน ทั้งนี้ สิ่งสำคัญคือการสื่อสารเชิงบวก การฟังอย่างตั้งใจ และการสร้างบรรยากาศร่วมมือในกลุ่ม เพื่อให้กระบวนการพัฒนาบุคลากรครูและคุณดูแลเด็กมีประสิทธิภาพสูงสุด

1. สาระสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ



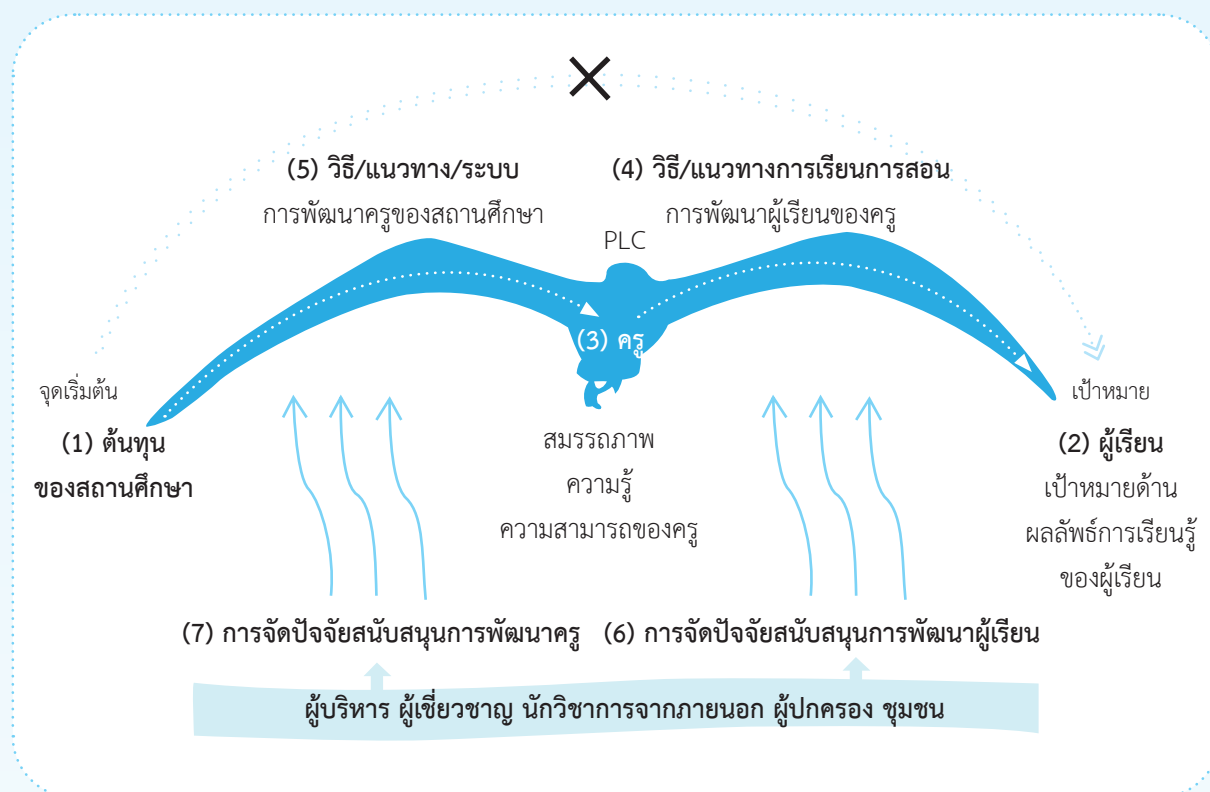
ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community-PLC) คือ การรวมกลุ่มทำงานแบบร่วมมือรวมพลังของผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน และคุณภาพการศึกษา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การถอดบทเรียน การสืบสอบเพื่อสะท้อนผลเชิงวิชาชีพ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งค่านิยม ทัศนคติ ภาวะผู้นำ และประสบการณ์การปฏิบัติส่วนบุคคลร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (ชาริณี ตรีวรัญญ, 2560)

ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ เป็นแนวคิดที่เป็นนามธรรม ไม่ได้มีการดำเนินงานหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน แต่จากการจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาหลายรุ่น เราพบว่าควรเป็นสิ่งที่ครูและคุณดูแลเด็ก ตลอดจนบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยต้องวางแผนและดำเนินการร่วมกัน ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ปรึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เด็กปฐมวัยของเรามีคุณภาพ

2. การดำเนินการเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ



ภารกิจสำคัญในการดำเนินงานตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพอย่างเป็นรูปธรรม สามารถอธิบายได้ตามรูปภาพนกขยับปีกของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ดังนี้



รูปแบบนกขยับปีกของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (ปรับจาก เรวณี ชัยเขาวรัตน์, 2559 อ้างถึงใน ชาริณี ตรีวรัญญ, 2560)

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพให้ความสำคัญกับการหาแนวทางพัฒนาครูให้มีสมรรถภาพเพียงพอที่จะพัฒนาผู้เรียนได้ตามเป้าหมาย (เรวณี ชัยเขาวรัตน์, 2559 อ้างถึงใน ชาริณี ตรีวรัญญ, 2560) ซึ่งการดำเนินงานตามรูปภาพนกขยับปีกควรเริ่มจาก

- 1) การพิจารณาต้นทุน/ทรัพยากรของสถานศึกษา ว่ามีสภาพปัญหาและความต้องการอย่างไร มีบุคลากรที่มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องใด
- 2) การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน
- 3) ครูจำเป็นต้องมีความสามารถใดบ้าง
- 4) แนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายตามสิ่งที่ครูสามารถปฏิบัติได้ (ปีกขวา)
- 5) มีวิธีการหรือแนวทางในการทำงาน แนวทางการพัฒนาครูของสถานศึกษา (ปีกซ้าย) การให้ความสำคัญทั้ง 2 ด้าน (ปีกซ้ายและปีกขวา) โดยผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เหมือนลมใต้ปีกที่ช่วยหนุนเสริม คือ ข้อ 6) และ ข้อ 7)
- 6) การจัดปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนผ่านการจัดหาสื่อและทรัพยากรต่าง ๆ โดยพิจารณาไปที่เป้าหมายด้านผู้เรียน และความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา
- 7) การจัดปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาครู โดยการจัดตารางเวลาการทำงานให้เอื้อต่อการปฏิบัติและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสนับสนุนครู

การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน



1. สำคัญของการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน



การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study - LS) เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนและการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีต้นกำเนิดมาจากประเทศญี่ปุ่น เป็นการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังของกลุ่มครูในการจัดการเรียนการสอน โดยครูดำเนินการตามขั้นตอนของการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study Process) ซึ่งมีลักษณะเป็นวงจร และมีการดำเนินงาน 3 ระยะ (ซาริณี ตรีวิทย์, 2560) ดังนี้

1.1 ระยะวางแผน (ระยะก่อนสอน : Plan)

ประกอบด้วยการศึกษาและระบุสภาพปัญหาของผู้เรียน การกำหนดเป้าหมายและการวางแผนงานพัฒนาบทเรียนร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม บนพื้นฐานของการวิเคราะห์สภาพปัญหาของผู้เรียนและบริบทที่เกี่ยวข้อง การวางแผนบทเรียนของครู โดยครูเลือกบทเรียนที่สอดคล้องกับเป้าหมายมาจัดทำแผนการจัดการประสบการณ์และเตรียมสอน

1.2 ระยะปฏิบัติการสอนและการสังเกตในชั้นเรียน (ระยะปฏิบัติการสอน : See-Teaching & Observation)

เป็นการนำบทเรียนที่ได้วางแผนร่วมกันไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน โดยมีสมาชิกผู้ร่วมสังเกตและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงถึงการคิดและการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรงขณะเรียน

1.3 ระยะสะท้อนผล (ระยะหลังสอน : Reflect)

เป็นการร่วมกันอภิปรายผลการปฏิบัติงานจากข้อมูล และหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสังเกตในชั้นเรียน เพื่อให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะนำไปสู่การปรับปรุงบทเรียนให้ดียิ่งขึ้น เมื่อแก้ไขบทเรียนแล้วอาจนำบทเรียนไปสอนอีกครั้งกับผู้เรียนกลุ่มใหม่ กลุ่มครูรวบรวมข้อมูล สรุปข้อเรียนรู้ และนำเสนอผลการเรียนรู้ที่ได้แก่คุณครูท่านอื่น ๆ เพื่อขยายผลและเติมเต็มความรู้ เมื่อได้บทเรียนที่มีคุณภาพแล้วกลุ่มสามารถดำเนินการตามวงจรการพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับบทเรียนใหม่ที่สอดคล้องกับเป้าหมายเดิมที่ได้กำหนดไว้หรือเป้าหมายใหม่ได้ต่อไป



จากการจัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรครูและผู้ดูแลเด็กในการส่งเสริมสมรรถนะของเด็กปฐมวัยมาหลาย
รุ่น เราได้เริ่มปรับรูปแบบวิธีการดำเนินงานเหลือเพียง 2 ระยะ คือ

- **ระยะก่อนการจัดการเรียนรู้** ประกอบด้วยการกำหนดเป้าหมายสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา และการ
วางแผนงานพัฒนาบทเรียนร่วมกันของครู เพื่อนครู และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง บนพื้นฐานของการวิเคราะห์สภาพ
ปัญหาของผู้เรียนและบริบทโดยรวม มาจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ และเตรียมสอน ตลอดจนกำหนดวิธีการ
ประเมินผล

- **ระยะหลังการจัดการเรียนรู้** เป็นการร่วมกันอภิปรายผลการจัดการเรียนรู้ว่าสามารถบรรลุเป้าหมาย
สมรรถนะที่ต้องการพัฒนาหรือไม่ และพบหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสังเกตในชั้นเรียนอย่างไร เพื่อให้
ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะนำไปสู่การปรับปรุงบทเรียนให้ดียิ่งขึ้น

ตลอดกระบวนการพัฒนาบุคลากรครูและผู้ดูแลเด็กตามกระบวนการการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิง
วิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน สิ่งสำคัญคือ การฟังอย่างตั้งใจ เปิดรับข้อมูล ความคิดเห็น สื่อสารกันเชิง
บวก และสร้างบรรยากาศการร่วมมือให้เกิดขึ้นภายในกลุ่ม เพื่อให้กระบวนการทำงานส่งผลอย่างมีประสิทธิภาพ
มากที่สุด

2. กระบวนการในการดำเนินงานพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพตามโครงการพัฒนาบุคลากรครูและผู้ดูแลเด็กในการส่งเสริมสมรรถนะของเด็กปฐมวัย



การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นกระบวนการที่นำมาปรับใช้อย่างเหมาะสมในโครงการพัฒนาบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสาธิต เพื่อการเป็นวิทยากรกระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะของเด็กปฐมวัย (Strengthening Capacity of ECD Teachers and Caregivers) ซึ่งได้ดำเนินการจัดทั้งหมด 2 แบบ โดยมีรายละเอียดดังนี้ แบบที่ 1 มีกระบวนการทำงานแบบอบรมและลงพื้นที่ในการนิเทศตามแผนงานดังต่อไปนี้

แผนงานการส่งเสริมสมรรถนะเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสาธิต

จัดการนิเทศ ติดตาม และประเมินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสาธิต เพื่อให้คำแนะนำ ช่วยเหลือครูและผู้ดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งหมด 3 ครั้ง โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

1. การจัดอบรมวิทยากรกระบวนการ โดยให้ความรู้เรื่องสมรรถนะ กิจกรรม สื่อ การติดตามพัฒนาการ และการจัดการชั้นเรียน (รวมทั้งสิ้น 4 วัน)

2. การนิเทศครั้งที่ 1 ด้วยการเริ่มระดมวางแผนก่อนการสอน ร่วมกันสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไป และให้คำแนะนำด้านการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัย สังเกตการจัดกิจกรรม กิจกรรมประจำวันของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็ก การใช้เครื่องมือและบันทึกที่ครูสังเกตและติดตามพัฒนาการของเด็ก ให้ครูสำรวจสภาพปัญหาวิธีการจัดการเรียนรู้ในสมรรถนะของเด็กปฐมวัยที่ต้องการความช่วยเหลือเพื่อการวางแผนการจัดกิจกรรม โดยครูและผู้ดูแลเด็กร่วมกันเลือกสมรรถนะของเด็กปฐมวัย 2-5 ปี ที่ต้องการออกแบบแผนการจัดประสบการณ์คนละ 1 กิจกรรม แล้วอาจารย์นิเทศให้คำแนะนำ

3. การนิเทศครั้งที่ 2 ติดตามการปรับปรุงด้านสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการให้คำแนะนำด้านการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัย ตามแนวทางการแนะนำจากการนิเทศครั้งที่ 1 และเริ่มกระบวนการสะท้อนคิดก่อนการจัดการเรียนรู้ เตรียมสำหรับการเข้านิเทศการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน เริ่มการสังเกตการสอนโดยอาจารย์นิเทศและผู้ช่วย สังเกตพฤติกรรมที่แสดงถึงการคิดและการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรงในชั้นเรียน ถ่ายภาพหรืออัดคลิปวิดีโอการสอน อภิปรายร่วมกับครูหลังการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ไขปรับปรุงการจัดกิจกรรม ผ่านกระบวนการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ พร้อมติดตามการใช้เครื่องมือและบันทึกที่ครูสังเกตและติดตามพัฒนาการของเด็ก โดยมีขั้นตอนการสะท้อนคิดดังนี้

- กระตุ้นให้ผู้สอนสะท้อนคิดเป็นคนแรก อาจารย์นิเทศเป็นคนสุดท้าย
- กระตุ้นการใช้คำถาม “ทำไม” เพื่อเข้าใจความรู้ความเข้าใจเบื้องหลัง
- เริ่มต้นจาก “ข้อดี” ที่น่าชื่นชมของผู้สอน
- เชื่อมโยงจาก “ร่องรอยหลักฐานจากชั้นเรียน” ที่พบ
- มุ่งสะท้อนพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้



4. การนิเทศครั้งที่ 3 คือ ติดตามการปรับปรุงด้านสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเข้าฟังการนำเสนอแฟ้มสะสมผลงานในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเด็กปฐมวัย 2-5 ปีของครูและผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามแนวทางจากคำแนะนำในการนิเทศครั้งที่ 1 และ 2 ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร่วมเข้าฟังการนำเสนอแผนการจัดประสบการณ์และแฟ้มสะสมผลงานของครู ทำการสัมภาษณ์ครูและผู้ดูแลเด็กเพื่อสะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะของเด็กปฐมวัย และการเปลี่ยนแปลงของตนเองจากการเข้าร่วมโครงการ คณะอาจารย์นิเทศให้คำปรึกษาเพื่อการปรับปรุงคุณภาพแฟ้มสะสมผลงาน เพื่อนำเสนอสู่การประเมินคุณภาพคุณครู ในขั้นตอนสุดท้าย พร้อมให้คำปรึกษาผ่านขั้นตอนการใช้ social media (Line)

5. การรับรองผลการเข้าร่วมโครงการ โดยประเมินจากคะแนนการทดสอบหลังการอบรม กระบวนการ PLC : LS และแฟ้มสะสมผลงาน



ภาพบรรยากาศกระบวนการ PLC : LS
(ศพด.โอทีเฉลิมพระเกียรติบ้านห้วย จ.ขอนแก่น)



ภาพบรรยากาศกระบวนการ PLC : LS
(ศพด.ตำบลป่าสัก จ.ลำพูน)



ภาพบรรยากาศการสังเกตการสอน
(ศพด.องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซึก จ.นครศรีธรรมราช)



ภาพบรรยากาศการสังเกตการสอน
(ศพด.เคหะประชาสამัคคี จ.นครราชสีมา)

2.2 แบบที่ 2 มีกระบวนการทำงานอบรมและการนิเทศ แบบผสมผสาน (online & onsite) ตามแผนงานดังต่อไปนี้
เอกสารประกอบการนิเทศ ตามแผนงาน ในแบบที่ 1 ซึ่งเป็นการทำงานแบบลงพื้นที่ (onsite)

1. ชื่อวิชาการ/หัวหน้าศูนย์/ครู-ผู้ดูแลเด็กที่รับผิดชอบ (รายบุคคล).....

ข้อ	เกณฑ์การพิจารณา	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	สิ่งที่สังเกตพบ	สิ่งที่ต้องนิเทศติดตาม ต่อไป
ขั้นวางแผน (Plan-Preparation)					
1	การกำหนดเป้าหมายในการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน 1.1 ระบุปัญหาจากสภาพปัญหาของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน 1.2 กำหนดเป้าหมายสมรรถนะของผู้เรียนที่ต้องการพัฒนาได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียน				
2	การวางแผนออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา อาจเป็นเรื่องที่ท้าทายหรือจัดกิจกรรมการสอนได้ยาก				
ขั้นปฏิบัติการ (See-Teaching & Observation)					
3	เมื่ออยู่ในบทบาทครูผู้สอนสามารถปฏิบัติตามที่ได้วางแผนไว้ซึ่งบทเรียนนั้นสามารถใช้ได้จริงในชั้นเรียน				
4	เมื่ออยู่ในบทบาทครูผู้สังเกต ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาบทเรียน 4.1 สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวิธีที่ต่าง ๆ ที่ได้วางแผนร่วมกัน เช่น บันทึกวีดิทัศน์ บันทึกเทปเสียง เก็บผลงานเด็ก ภาพถ่าย เป็นต้น 4.2 สามารถเก็บร่องรอยหลักฐานในกิจกรรมการสอนที่สามารถพัฒนาแก้ไข ปรับปรุงได้ โดยไม่ช่วยเหลือหรือแทรกแซงการทำกิจกรรมของผู้เรียน			(การสังเกต คำตอบ คำพูด ปฏิริยาของผู้เรียนในขณะร่วมกิจกรรม เพื่อแสดงออกถึงความเข้าใจและกระบวนการคิดของผู้เรียน)	

แบบประเมินกระบวนการ PLC:LS รุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 (1)
 เอกสารประกอบการนิเทศ ตามแผนงาน ในแบบที่ 1 ซึ่งเป็นการทำงานแบบลงพื้นที่ (onsite)

ข้อ	เกณฑ์การพิจารณา	ผู้ชี้ ครั้งที่ 1	ผู้ชี้ ครั้งที่ 2	สิ่งที่สังเกตพบ	สิ่งที่ต้อง แก้ไข ครั้งต่อไป
ข้อเสนอแนะ (Reflect-Discussion & Reflection)					
5	การสืบสอบผลการปฏิบัติงาน ด้วยการอภิปรายโดยใช้การสื่อสารเชิงบวก (ปัญหา/อุปสรรค/แนวทางการแก้ไข/ปัญหา/สิ่งที่ได้เรียนรู้)				
6	การปรับปรุงแก้ไขบทเรียน สื่อการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามข้อสรุปจากการอภิปราย เพื่อให้นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนครั้งต่อไปได้				
7	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 7.1 ความสามารถในการสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ และนำเสนอผลการเรียนรู้ภายในกลุ่มของตนเอง โดยใช้เอกสารร่องรอยที่บันทึกไว้ 7.2 การนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในกลุ่มบิดของ Facebook หรือกลุ่ม Line ของเครือข่ายในโครงการฯ				
สรุปคะแนนด้านการร่วมกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้การออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน (เต็ม 10 คะแนน)					
คิดเป็นร้อยละ					
ระดับการประเมินอยู่ในเกณฑ์					

ข้อเสนอแนะ

แบบประเมินกระบวนการ PLC:LS รุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 (2)
เอกสารประกอบการนิเทศ ตามแผนงาน ในแบบที่ 1 ซึ่งเป็นการทำงานแบบลงพื้นที่ (onsite)

1. ครู/ผู้ดูแลเด็กที่รับการประเมิน.....ระดับชั้น.....วันที่บันทึก.....เรื่อง.....
 การสะท้อนคิดในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ก่อน-หลัง การจัดการเรียนรู้ กิจกรรม.....หน่วย.....

การจัดการเรียนรู้	ชั้นการสะท้อน	สิ่งที่เกิดขึ้นของผู้สะท้อน (สิ่งที่เกิดขึ้นจริงและประเด็นการวิเคราะห์)		
		ครูผู้สอน(.....)	ครูผู้สังเกต(.....)	ผู้รู้(.....)
ก่อนการจัดการเรียนรู้	1. สมรรถนะของเด็กปฐมวัยที่ต้องการพัฒนา			
	2. การจัดการกิจกรรม (อธิบายการจัดกิจกรรม)			
	3. การประเมินสมรรถนะของเด็กปฐมวัย (อธิบายวิธี/เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน)			
หลังการจัดการเรียนรู้	1. ผลการส่งเสริมสมรรถนะของเด็กปฐมวัยตามเป้าหมาย			
	2. การจัดการกิจกรรม (อธิบายสิ่งที่ดี/สิ่งที่ควรปรับ)			
	3. การประเมินสมรรถนะของเด็กปฐมวัย (อธิบายสิ่งที่ดี/สิ่งที่ควรปรับ)			

แบบบันทึกกระบวนการสะท้อนคิด ตามแบบ PLC:LS รุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2
เอกสารประกอบการนิเทศ ตามแผนงาน ในแบบที่ 2
แบบบันทึกการนิเทศ การออกแบบแผนการจัดกิจกรรมและการจัดการกิจกรรม

1. ครู/ผู้ดูแลเด็ก ชื่อ.....ระดับชั้น.....แผนการจัดกิจกรรม.....เรื่อง.....หน่วย.....
เขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องของเกณฑ์พิจารณาที่พบในการนิเทศ แล้วนับคะแนน 1 คะแนน หรือตามที่ระบุลงในเกณฑ์แต่ละข้อ

ข้อ	เกณฑ์การพิจารณา	ครั้งที่ 1 Online	ครั้งที่ 1 Online สิ่งที่สังเกตพบ/สิ่งที่ควรติดตาม	ครั้งที่ 2 Onsite	ครั้งที่ 2 Onsite สิ่งที่สังเกตพบ/สิ่งที่ควรติดตาม
การออกแบบแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะในห้องเรียน					
1	การระบุสมรรถนะของเด็กปฐมวัยได้ถูกต้อง ตรงตามช่วงอายุเด็ก				
2	กิจกรรมการจัดประสบการณ์ 2.1 ระบุเป้าหมายสมรรถนะของเด็กปฐมวัยที่ต้องการพัฒนาได้ชัดเจน 2.2 ใช้ภาษาที่ชัดเจน เข้าใจง่าย 2.3 ลำดับกิจกรรมเหมาะสม				
3	การเลือกสื่อ/แหล่งเรียนรู้ได้สอดคล้อง เหมาะสมกับสมรรถนะ และกิจกรรม				
4	การประเมินสมรรถนะของเด็กปฐมวัย 4.1 ใช้วิธีการและเครื่องมือสอดคล้องกับสมรรถนะเป้าหมาย 4.2 วางแผนเก็บร่องรอย/ชิ้นงานที่สะท้อนสมรรถนะของเด็กปฐมวัย				
สรุปคะแนนด้านการร่วมกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้การออกแบบบทเรียนร่วมกัน (เต็ม 10 คะแนน)					

แบบบันทึกการนิเทศ ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะของเด็กปฐมวัย (ต่อ) 1. ครู/ผู้ดูแลเด็ก ชื่อ.....ระดับชั้น.....
เขียนเรื่องหมาย / ลงในช่องของเกณฑ์การพิจารณาที่พบในการนิเทศ แล้วนับคะแนน 1 คะแนน หรือตามที่ระบุลงในเกณฑ์แต่ละข้อ

ข้อ	เกณฑ์การพิจารณา	ครั้งที่ 1 Online	ครั้งที่ 1 Online สิ่งที่สังเกตพบ/สิ่งที่ควรติดตาม	ครั้งที่ 2 Onsite	ครั้งที่ 2 Onsite สิ่งที่สังเกตพบ/สิ่งที่ควรติดตาม
กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของเด็กปฐมวัยในห้องเรียน					
5	นำเข้าสู่บทเรียนด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่น่าสนใจและเชื่อมโยงกับกิจกรรม (คำถาม/กิจกรรม/สื่อการเรียนรู้)				
6	ใช้คำถามเพื่อส่งเสริมให้เกิดการคิดหรือกระตุ้นการเรียนรู้ เช่น คำถามปลายเปิด คำถามกระตุ้นจินตนาการ เป็นต้น				
7	การใช้สื่อในการจัดกิจกรรม 7.1 สื่อประกอบกิจกรรมมีจำนวนเพียงพอกับเด็ก 7.2 มีเทคนิค/วิธีการใช้สื่อที่เหมาะสม เช่น ใช้สื่อในระดับสายตาเด็ก จัดวางในที่สะดวกต่อการหยิบใช้ เป็นต้น 7.3 เด็กมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ 7.4 ใช้สื่อตรงตามวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม				
8	การจัดการชั้นเรียนระหว่างดำเนินกิจกรรม 8.1 มีการเสริมแรงแก่เด็กในขณะดำเนินกิจกรรม 8.2 ตอบสนองต่อพฤติกรรม/คำพูดเด็ก 8.3 แก้ปัญหาเฉพาะหน้าในขณะดำเนินกิจกรรม 8.4 ใส่ใจในเด็กทุกคนอย่างทั่วถึง 8.5 จัดสภาพชั้นเรียนเหมาะสมกับกิจกรรม				

แบบบันทึกการนิเทศ ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะของเด็กปฐมวัย (ต่อ) 1. ครู/ผู้ดูแลเด็ก ชื่อ.....ระดับชั้น.....
 เขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องของเกณฑ์การพิจารณาที่พบในการนิเทศ แล้วนับคะแนน 1 คะแนน หรือตามที่ระบุลงในเกณฑ์แต่ละข้อ

ข้อ	เกณฑ์การพิจารณา	ครั้งที่ 1 Online	ครั้งที่ 1 Online สิ่งที่สังเกตพบ/สิ่งที่ควรติดตาม	ครั้งที่ 2 Onsite	ครั้งที่ 2 Onsite สิ่งที่สังเกตพบ/สิ่งที่ควรติดตาม
กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของเด็กปฐมวัยในห้องเรียน					
9	กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของเด็กปฐมวัยในห้องเรียน 9.1 บันทึกหลังการจัดกิจกรรมเพื่อเป้าหมายในการพัฒนากิจกรรม 9.2 นำผลการประเมินไปวางแผนเพื่อพัฒนา				
10	บุคลิกภาพที่เหมาะสมของครู 10.1 ครูแต่งกายได้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรม 10.2 ครูนั่ง/ยืนได้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม 10.3 ครูใช้น้ำเสียงเหมาะสมกับสถานการณ์และลักษณะของกิจกรรม				
	สรุปคะแนนด้านกระบวนการจัดกิจกรรม (คะแนนเต็ม 16 คะแนน)				
	สรุปคะแนนรวมด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะ ของเด็กปฐมวัย (คะแนนเต็ม 23 คะแนน)				
	คิดเป็นร้อยละ				
	ระดับการประเมินอยู่ในเกณฑ์				

ตอนที่ 4 ด้านการร่วมกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้การออกแบบบทเรียนร่วมกัน (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

1. ชื่อวิชาการ/หัวหน้าศูนย์/ครูผู้ดูแลเด็กที่รับการประเมิน (รายบุคคล).....
 เขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องของเกณฑ์พิจารณาที่พบในการนิเทศ แล้วนับคะแนน 1 คะแนน

ข้อ	เกณฑ์การพิจารณา	ครั้งที่ 1 Onsite	ครั้งที่ 1 Onsite สิ่งที่สังเกตพบ/สิ่งที่ควรติดตาม
ขั้นวางแผน (Plan-Preparation)			
1	การกำหนดเป้าหมายในการออกแบบกิจกรรมร่วมกัน 1.1 ระบุปัญหาจากสภาพปัญหาของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน 1.2 กำหนดสมรรถนะของเด็กปฐมวัยที่ต้องการพัฒนาได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียน		
2	การออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา		
ขั้นปฏิบัติการ (See-Teaching & Observation)			
3	เมื่ออยู่ในบทบาทครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมที่ออกแบบไว้		
4	เมื่ออยู่ในบทบาทครูผู้สังเกต/ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาบทเรียน 4.1 สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดกิจกรรมจากผู้สอนและผู้เรียนตามวิธีการต่างๆ ที่ได้วางแผนร่วมกัน เช่น บันทึกวิธีทัศน์ บันทึกเทปเสียง เก็บผลงานเด็ก ถ่ายภาพ ร่องรอยหลักฐาน โดยไม่แทรกแซงการจัดกิจกรรม		(การสังเกต คำพูด ปฏิริยาของผู้เรียนในขณะร่วมกิจกรรมเพื่อแสดงออกถึงความเข้าใจ และกระบวนกรความคิดของผู้เรียน)

ตอนที่ 4 ด้านการร่วมกระบวนการการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้การออกแบบบทเรียนร่วมกัน 1. ครู/ผู้ดูแลเด็ก ชื่อ.....ระดับชั้น.....

ข้อ	เกณฑ์การพิจารณา	ครั้งที่ 1 Onsite	ครั้งที่ 1 Onsite สิ่งที่สังเกตพบ/สิ่งที่ควรติดตาม
ขั้นสะท้อนผล (Reflect-Discussion & Reflection)			
5	การสะท้อนคิดผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ปัญหา/อุปสรรค/แนวทางการแก้ไข/สิ่งที่ได้เรียนรู้) โดยใช้การสื่อสารเชิงบวก		
6	การปรับปรุง/พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีคุณภาพตามข้อสรุปจากการสะท้อนคิด		
7	การมีส่วนร่วมในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น Line Facebook โดยใช้ฟังความรู้ แผนภูมิ เพิ่มสะสมผลงาน บันทึกคลิปวีดิทัศน์ เป็นต้น		
สรุปคะแนนด้านการร่วมกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้การออกแบบบทเรียนร่วมกัน (เต็ม 10 คะแนน)			
			คิดเป็นร้อยละ
			ระดับการประเมินอยู่ในเกณฑ์

แบบบันทึกกระบวนการสะท้อนคิด ตามแบบ PLC:LS

1. ครู/ผู้ดูแลเด็กที่รับการประเมิน.....ระดับชั้น.....วันที่ยก.....เรื่อง.....
 การสะท้อนคิดในกระบวนการพัฒนาบทเรียนก่อน-หลังการจัดการเรียนรู้ กิจกรรม.....หน่วย.....เรื่อง.....

การจัดการเรียนรู้	ขั้น ของการสะท้อน	สิ่งที่เกิดขึ้นของผู้สะท้อน (สิ่งที่เกิดขึ้นจริงและประเด็นการวิเคราะห์/วิพากษ์)		
		ครูผู้สอน(.....)	ครูผู้สังเกต(.....)	ผู้รู้(.....)
ก่อนการจัดการเรียนรู้	1. สมรรถนะของเด็กปฐมวัยที่ต้องการพัฒนา			
	2. การจัดการกิจกรรม (อธิบายการจัดกิจกรรม)			
	3. การประเมินสมรรถนะของเด็กปฐมวัย (อธิบายวิธี/เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน)			
หลังการจัดการเรียนรู้	1. ผลการส่งเสริมสมรรถนะของเด็กปฐมวัยตามเป้าหมาย			
	2. การจัดการกิจกรรม (อธิบายสิ่งที่ดี/สิ่งที่ควรปรับ)			
	3. การประเมินสมรรถนะของเด็กปฐมวัย (อธิบายสิ่งที่ดี/สิ่งที่ควรปรับ)			

กิจกรรมทบทวน

หลังจบการเรียนรู้ในบทเรียนให้คุณครูนำคำที่กำหนดให้เติมลงในช่องว่างให้ถูกต้อง

ข้อดี	การฟังอย่างตั้งใจ	แบบร่วมมือ	วัตถุประสงค์
คนแรก	ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้	การใช้คำถาม	ร่องรอยหลักฐาน

1. ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community - PLC) คือการรวมกลุ่ม.....ของผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียน การเรียนการสอน และคุณภาพการศึกษา โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติ การถอดบทเรียน และการสืบสอบ
2. การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) เป็นแนวทางหนึ่งที่ครูดำเนินการตามขั้นตอน เพื่อวางแผนและปรับปรุงบทเรียนร่วมกัน
3. สิ่งสำคัญคือการสื่อสารเชิงบวก.....และการสร้างบรรยากาศร่วมมือในกลุ่ม เพื่อให้กระบวนการพัฒนาบุคลากรครูและผู้ดูแลเด็กมีประสิทธิภาพสูงสุด
4. การกระตุ้นให้ผู้สอนสะท้อนความคิดเป็น.....อาจารย์นิเทศเป็นคนสุดท้าย
5. เริ่มต้นจาก.....ที่นำชื่นชมของผู้สอน
6. การกระตุ้น.....เพื่อเข้าใจความรู้ ความคิด เบื้องหลัง
7. การสะท้อนพฤติกรรมตาม.....ที่วางไว้
8. การเชื่อมโยงจาก.....จากชั้นเรียนที่พบ

หมายเหตุ : คำตอบอยู่ในข้อความของบทเรียน



ส่วนที่ 3

ความร่วมมือของพ่อแม่ ต่อการปกป้องคุ้มครองเด็ก การเยี่ยมบ้านเด็กและ ครอบครัวเชิงลึก

ความร่วมมือของพ่อแม่ ต่อการปกป้องคุ้มครองเด็ก การเยี่ยมบ้านเด็กและครอบครัวเชิงลึก



ความสำคัญ

เด็กปฐมวัยมีความต้องการที่หลากหลาย ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสมตามความพร้อมและบริบทของแต่ละคน พ่อแม่และผู้ดูแลจึงควรมีความยืดหยุ่นในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาการของเด็ก โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละครอบครัว

การกระตุ้นพัฒนาการที่มากเกินไปอาจทำให้เด็กเกิดความเครียด และส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น เบื่ออาหาร ปัสสาวะรดที่นอน ติดอ่าง งอแงโดยไม่มีสาเหตุ ซึมเศร้า ไม่อยากไปโรงเรียน หรือหยุดพูด การสื่อสารและการแสดงออกของผู้ใหญ่จึงมีผลต่อสภาพจิตใจของเด็กโดยตรง

ในสังคมไทย ยังมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่ถูกละเลยในการส่งเสริมพัฒนาการ โดยเฉพาะเด็กที่มีภาวะบกพร่องทางพัฒนาการ ซึ่งไม่ได้รับการแก้ไขหรือคุ้มครองอย่างเหมาะสม ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลี้ยงดู ได้แก่ ภูมิหลังของพ่อแม่ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเลี้ยงดู ความผูกพันในครอบครัว และสภาพแวดล้อมโดยรวม

ครอบครัวที่มีปัญหา เช่น การหย่าร้าง ความยากจน พ่อแม่อายุน้อย ความรุนแรงในครอบครัว การใช้ยาเสพติดหรือเล่นการพนัน ล้วนส่งผลกระทบต่อเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ เด็กที่เติบโตในสภาพแวดล้อมเช่นนี้มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดปัญหาทางพฤติกรรม เช่น วิตกกังวล ระวัง ไม่อยากไปโรงเรียน ทำร้ายตัวเอง พยายามฆ่าตัวตาย ก้าวร้าว ลักขโมย โกหก หนีเรียน ติดเกม ติดมือถือ ใช้สารเสพติด หรือถูกทารุณกรรม การเลี้ยงดูที่เหมาะสมและการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นอย่างมีสุขภาวะทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครู ผู้ดูแลเด็ก และพ่อแม่ผู้ปกครองมีความเข้าใจ ประเมินพฤติกรรมด้านจิตวิทยา และแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมเด็ก เข้าใจปัญหาเด็ก บทบาทของผู้ดูแลเด็กที่เชื่อมโยงกฎหมายในการปกป้องคุ้มครองเด็ก (พ.ร.บ.เด็ก 2546 และพ.ร.บ.ปฐมวัย) บทบาทหน้าที่ ขอบเขตเจ้าหน้าที่ ชุมชนความรับผิดชอบ)

เนื้อหาประกอบด้วย

ความร่วมมือของพ่อแม่ต่อการปกป้องคุ้มครองเด็ก การเยี่ยมบ้านเชิงลึกเด็กและครอบครัว

กิจกรรมที่ 1 : ควรทำ ไม่ควรทำ

กิจกรรมที่ 2 : เข้าใจเด็กเข้าใจตนเอง

กิจกรรมที่ 3 : มุมมอง 360 องศา

กิจกรรมที่ 4 : บทบาทของฉันทับการปกป้องคุ้มครองต่อความรุนแรงในเด็ก

กิจกรรมที่ 5 : การจัดการช่วยเหลือรายกรณี การเยี่ยมบ้านเชิงลึกและการส่งต่อ

ควรทำ ไม่ควรทำ

ความสำคัญ

บทบาทของพ่อแม่ในการดูแลเด็กปฐมวัย แม่มักจะเป็นผู้ทำหน้าที่หลักในการดูแลเด็ก แต่ถ้าเพิ่มบทบาทของพ่อใช้เวลา พุดคุย เล่น กอดกับลูก จะทำให้พัฒนาการของเด็กเล็กดีขึ้นอย่างก้าวกระโดด ในการศึกษาจากหลาย ๆ ประเทศ พบว่า มีพ่อจำนวนมากที่ไม่ได้มีบทบาทในการดูแลเลี้ยงดูเด็กเท่าที่ควร ต่างให้เหตุผลว่าเพราะขาดความรู้เกี่ยวกับการทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก โดยส่วนใหญ่มักดูแลเรื่องการสร้างระเบียบวินัยมากกว่าการกระตุ้นพัฒนาการเพราะถือเป็นเรื่องยาก

การเลี้ยงดูจากพ่อแม่ที่แตกต่างกัน และแนวทางการดูแลของพ่อแม่นั้นก็มีความรุนแรงในการเลี้ยงดู การเป่าลูกโป่งเปรียบเสมือนการเลี้ยงลูก ลูกโป่งอาจจะแตกได้ ลมที่อัดเข้าไปคือความเครียดที่เกิดจากตัวเด็ก หากแรงอัดมีสูง เด็กอาจสะท้อนพฤติกรรมต่าง ๆ กันออกไป เช่น กินน้อยลง ความเครียดมีผลต่อการดูดซึมอาหาร ส่งผลต่อพฤติกรรมเด็ก ปัสสาวะรดที่นอน ติดอ่าง งอแงไม่มีสาเหตุ ไม่อยากไปโรงเรียน ไม่พูด ซึมเศร้า เป็นต้น

พฤติกรรมกระตุ้นพัฒนาการที่สำคัญ เช่น การกอด การอ่านหนังสือด้วยกัน เล่นิทาน ร้องเพลง พาไปเดินเล่น นับเลข เล่นกับเด็กเป็นสิ่งสำคัญ

พฤติกรรมบางอย่างของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู เช่น การทะเลาะกันต่อหน้าลูก การใช้ความรุนแรง เช่น เหยียด การพูดจาหยาบคาย ถากถาง หรือเปรียบเทียบลูกกับผู้อื่น รวมถึงการปล่อยให้ลูกดูโทรทัศน์หรือหน้าจอโดยไม่มีปฏิสัมพันธ์ ล้วนเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ เพราะอาจส่งผลเสียต่อจิตใจเด็ก ทำให้เกิดความเครียด วิตกกังวล หรือรู้สึกด้อยคุณค่า

ความเครียดที่สะสมในใจเด็กสามารถกระตุ้นให้ร่างกายหลั่งฮอร์โมนความเครียดจากต่อมใต้สมอง ซึ่งอาจรบกวนการเจริญเติบโตและการพัฒนาต่าง ๆ ของเด็กในระยะยาวได้

พฤติกรรมที่ควรทำและไม่ควรทำของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก มีผลโดยตรงต่อพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะในช่วงวัย 0-3 ปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาทองของการพัฒนา สมอของเด็จะเติบโตและพัฒนาอย่างรวดเร็ว เทียบเท่ากับผู้ใหญ่ โดยเน้นไปที่การรับรู้ การเคลื่อนไหว และการวางรากฐานทางสมองให้แข็งแรง

กิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการสมองในช่วงวัยนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในศูนย์เด็กเล็ก และในครอบครัว โดยผู้เลี้ยงดูควรเน้นแนวทาง **“เสริมสร้างสมองด้วยรักและใส่ใจ”**

สำหรับเด็กวัย 0-2 ปี

ควรได้รับการดูแลด้วยความรัก ความใส่ใจ เสริมแรงทางบวก ผ่านการสัมผัส พุดคุย และสื่อสารที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และความผูกพัน

สำหรับเด็กวัย 0-5 ปี

ความรักควรควบคู่กับการสร้างวินัยอย่างอ่อนโยน ปลุกฝังจริยธรรม และจิตสภาวะแวดล้อมที่มั่นคง ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการให้ การแบ่งปัน และการเล่นอย่างอิสระ การเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเข้าใจ และใส่ใจ จะช่วยให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุล



สิ่งที่ต้องจัดสรรให้ “เด็ก”

- 1) ปกป้องจากอันตราย สภาพแวดล้อมที่สะอาดและปลอดภัย
- 2) รับประทานอาหารเพียงพอ สุขภาพดี ได้รับอาหารและสารอาหารที่เพียงพอและครบ 5 หมู่
- 3) ตอบสนองด้วยความรัก เช่น การกอด บอกรัก
- 4) ภาษา การพูดคุยสื่อสารกับลูก
- 5) โอกาสการเรียนรู้ เล่น ร่วมมือ แบ่งปัน ช่วยเหลือ
- 6) พัฒนาอย่างอิสระ ทางเลือก
- 7) โอกาสร่วมกิจกรรม
- 8) ให้คุณค่าตนเอง รู้สึกรับผิดชอบควบคุมตนเอง
- 9) การขัดเกลาทางสังคม การมีแบบอย่างที่ดี

กิจกรรม

ควรทำ ไม่ควรทำ

วัตถุประสงค์ : 1. เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมที่ส่งผลกับเด็กด้านจิตวิทยา
2. เข้าใจแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมเด็ก ปกป้องคุ้มครองเด็ก

ระยะเวลา : 30 นาที

อุปกรณ์

1. ลูกโป่ง (บางที่เป่าแล้วแตกง่าย) เท่ากับจำนวนผู้เข้าร่วมอบรม
2. คำถาม สไลด์ พฤติกรรมที่ผู้ปกครองควรทำและไม่ควรทำ ให้เน้นพฤติกรรมที่ไม่ควรทำ
3. แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม

ก่อนเริ่ม กิจกรรม

- การเตรียมสื่อคลิปวิดีโอ
- การเตรียมตั้งคำถามชวนคุย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจและใช้พฤติกรรมประจำส่งผลกับเด็กในชีวิตประจำวันโดยไม่รู้ตัว

ขั้นตอน การดำเนิน กิจกรรม

1. วิทยากรชวนผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนถึงพฤติกรรมที่ควรทำและไม่ควรทำกับลูก
2. วิทยากรแจกลูกโป่งให้กับผู้เข้าร่วมอบรมทุกคนคนละ 1 ลูก
3. วิทยากรอ่านทีละพฤติกรรม พฤติกรรมที่ไม่ควรทำ ให้เป่าลูกโป่งหนึ่งครั้งแล้วใช้มือบีบไว้ไม่ให้ลมออก

ควรทำ	ไม่ควรทำ (เป่าลูกโป่ง)
เล่นนิทานก่อนนอน จัดอาหารให้ลูกรับประทาน กอดลูกทุกวัน เล่นกับลูก ร้องเพลงให้ลูก	ทะเลาะกันให้ลูกเห็น เขียนตีลูก ด่าลูก ใช้คำพูด น้ำเสียงขู่ ไม่ให้กินอาหารตามเวลา พูดเปรียบเทียบลูกกับคนอื่น เลี้ยงลูกด้วยมือถือ พูดจาหยาบคาย ขังลูกอยู่คนเดียว



ขั้นตอน
การดำเนิน
กิจกรรม

4. วิทยากรถามคำถามไปเรื่อยจนลูกโป่งแตก เมื่อลูกโป่งแตก 2 ลูก ให้วิทยากรหยุดกิจกรรมแล้วถามผู้เข้าร่วมอบรมว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น
5. การเลี้ยงดูของพ่อแม่มีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งบางครั้งอาจมีความรุนแรงทั้งทางร่างกายหรือจิตใจโดยไม่รู้ตัว วิทยากรได้เปรียบเทียบไว้อย่างน่าสนใจว่า “การเลี้ยงลูกก็เหมือนการเป่าลูกโป่ง” ลมที่เป่าเข้าไปคือตัวแทนของความเครียด หากเป่าลมแรงเกินไปลูกโป่งก็อาจแตกได้ เช่นเดียวกับเด็ก หากต้องเผชิญความเครียดมากเกินไปเขาอาจแสดงออกผ่านพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เด็กอาจสะท้อนพฤติกรรมต่าง ๆ กันออกไป เช่น กินน้อยลง ความเครียดมีผลต่อการดูดซึมอาหาร ส่งผลต่อพฤติกรรมเด็ก ปัสสาวะรดที่นอน ติดอ่าง งอแงไม่มีสาเหตุ ไม่อยากไปโรงเรียน ไม่พูด ซึมเศร้า เป็นต้น พฤติกรรมการกระตุ้นพัฒนาการสำคัญ เช่น การกอด การอ่านหนังสือด้วยกัน เล่นิทาน ร้องเพลง พาไปเดินเล่น นับเลข เล่นกับเด็กเป็นสิ่งสำคัญ
6. วิทยากรให้ข้อมูลเพิ่มเติมถึงผลกระทบต่อจิตใจเด็ก
จิตใจของเด็ก : ความเครียดที่เกิดขึ้นในใจของเด็กเกิดจากต่อมใต้สมอง
สิ่งที่ควรทำ : เล่นิทานก่อนนอน จัดอาหารให้ลูกรับประทาน กอดลูกทุกวัน เล่นกับลูก ร้องเพลงให้ลูก มีเวลาให้กับครอบครัว
สิ่งที่ไม่ควรทำ : ทะเลาะกันให้ลูกเห็น เขียนตีลูก ต่ำลูก พุดจาหยาบคาย เลี้ยงลูกด้วยโทรทัศน์ ถากถาง เปรียบเทียบ

แนวทางสรุป

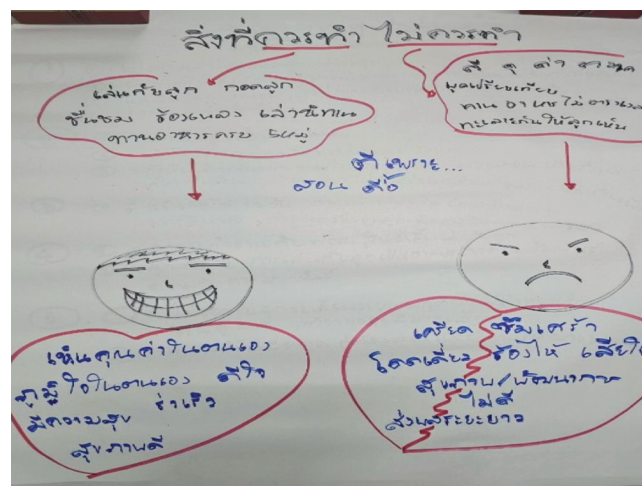
การที่พ่อแม่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดู เช่น การใช้เวลาพูดคุย เล่น กอดลูกอย่างใกล้ชิด มีผลอย่างมากต่อพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะในช่วงวัยแรกเริ่ม ซึ่งการมีส่วนร่วมของพ่อสามารถส่งเสริมให้เด็กเติบโตอย่างมั่นคงทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในหลายประเทศพบว่า ยังมีพ่อจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ได้มีบทบาทในการดูแลลูกอย่างเต็มที่ โดยให้เหตุผลว่าขาดความรู้ ความมั่นใจ หรือประสบการณ์ในการทำกิจกรรมร่วมกับลูก ทำให้หลายคนเลือกที่จะรับผิดชอบเฉพาะในด้านการสร้างระเบียบวินัย แทนที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นเรื่องยากหรือต้องใช้ทักษะเฉพาะ

การสนับสนุนให้พ่อมีบทบาทเชิงบวกมากขึ้นจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลอย่างรอบด้านจากทั้งพ่อและแม่

ข้อเสนอแนะ
การจัด
กิจกรรม

- การเลือกคำถาม “ควรทำ ไม่ควรทำ” เน้นพฤติกรรมที่ใช้ในครอบครัวและชุมชน เพื่อสื่อให้เห็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับเด็ก
- ผู้ปกครองบางคนที่ไม่สามารถไปได้ อาจจะเตรียมที่สูบลูกโป่งมือ หรือประยุกต์ใช้ที่สูบลมจักรยานได้
- การสรุปเชื่อมโยงศักยภาพของพ่อแม่ที่สามารถดูแลเด็กได้ โดยสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครองในการดูแลเด็ก



รูปตัวอย่างกิจกรรม : เป่าลูกโป่งในกิจกรรมควรทำ ไม่ควรทำ

เข้าใจเด็ก เข้าใจตนเอง

ความสำคัญ

การเข้าใจความต้องการของเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการและเป็นกุญแจสำคัญในการสร้าง “สมรรถนะ” การสังเกตพฤติกรรมของเด็กอย่างใกล้ชิดจะช่วยให้ผู้เลี้ยงดูสามารถมองเห็นปัญหาหรืออุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการ หากเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับวัย เช่น พฤติกรรมถดถอยหรือเกินวัย การเข้าใจ “สาเหตุเบื้องหลัง” และ “ความต้องการที่แท้จริง” ของเด็กจะช่วยให้เราสามารถวางแผนการดูแลหรือแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด การดูแลที่ตอบโจทย์ความต้องการของเด็กแต่ละคนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

เทคนิคสำคัญ เข้าใจเด็ก เข้าใจตนเอง

1. เด็กชอบเล่นเพราะรู้สึกสนุก การเล่นช่วยให้เด็กมีประสบการณ์เรียนรู้ ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น พัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กเรียนรู้โดยพยายามทำสิ่งต่าง ๆ ฝึกการสังเกตเปรียบเทียบ การตั้งคำถาม และการทำสิ่งที่แปลกใหม่ท้าทาย การเล่นเป็นส่วนสำคัญของการเรียนรู้
2. เด็กทำโดยสมัครใจช่วยพัฒนาทักษะด้านภาษา ความคิด การวางแผน การจัดการ การตัดสินใจของเด็ก และฝึกการแก้ปัญหา
3. การเล่นและการกระตุ้นให้เด็กมีการตอบสนองเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและเด็กที่เจ็บป่วย
4. เด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายต้องการโอกาสเหมือน ๆ กัน เล่นและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัว การเล่นกับพ่อบ่อย ๆ ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างพ่อกับลูก ทั้งยังช่วยให้เด็กเรียนรู้บทบาทและลักษณะที่แตกต่างระหว่างพ่อกับแม่ผู้ใกล้ชิด
5. ช่วยให้เด็กทำในสิ่งที่เริ่มจากง่ายไปหายากตามลำดับตามกำลังของเด็ก โดยพูดกับเด็กอย่างชัดเจน จัดหาสิ่งที่ปลอดภัยให้เด็กเล่น ผู้ใหญ่ควรติดตามดูแลการเล่นของเด็กอย่างใกล้ชิด จะได้เล่นกับเด็กอย่างเหมาะสม อาจจะแนะนำวิธีใหม่ ๆ ให้โดยไม่ออกคำสั่งให้เด็กทำตาม หรือทำแทนเด็กไปเสียทั้งหมด
6. เด็กยืนยันทึ่งทำอะไรเองโดยไม่ต้องความช่วยเหลือ ผู้ใหญ่จะต้องอดทนคอยดูให้เด็กทำเองตราบเท่าที่เด็กมีความปลอดภัย เด็กจะเรียนรู้ได้ดีจากการกระทำด้วยตนเองจนประสบความสำเร็จ ภูมิใจที่เกิดจากความสำเร็จหรือแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และทำให้มีกำลังใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค นับว่าเป็นผลดีอย่างยิ่งต่อพัฒนาการของเด็ก
7. พ่อแม่ควรสนับสนุนชี้แนะให้ลูกหัดช่วยเหลือตนเองในการเล่นและการทำกิจวัตรประจำวัน โดยให้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัวและชุมชนตามกำลังความสามารถของเด็ก

กิจกรรม

เข้าใจเด็ก เข้าใจตนเอง

วัตถุประสงค์ : 1. เพื่อให้เข้าใจพัฒนาการเด็ก
2. เพื่อเข้าใจแนวทางปฏิบัติต่อเด็กช่วงปฐมวัย

ระยะเวลา : 1 ชั่วโมง

อุปกรณ์

1. กรณศึกษาจำนวน 8 กรณี
2. กระดาษฟลิปชาร์ต
3. ปากกาเคมี
4. สีชอล์ก
5. เทปขาว
6. สไลด์สรุปเข้าใจเด็กเข้าใจตนเอง
7. คลิป “เจอลูกต้องทำอะไร?” หนูดี มีคำตอบ
<https://www.youtube.com/watch?v=ZL5t95u6pQI>
8. แบบทดสอบก่อน-หลังการอบรม

ก่อนเริ่ม กิจกรรม

- เตรียมกรณศึกษาพฤติกรรมเด็กในพื้นที่และที่เด็กจำนวนหนึ่งเผชิญอยู่

ขั้นตอน การดำเนิน กิจกรรม

1. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมออกเป็น 2-5 กลุ่มตามความเหมาะสม โดย 1 กลุ่มต้องมีสมาชิกอย่างน้อย 5 คน/กลุ่ม พร้อมตั้งชื่อกลุ่ม
2. วิทยากรแจกภาพและโจทย์คำถามเพื่อชวนผู้เข้าร่วมวิเคราะห์กรณศึกษา โดยมีคำถามดังนี้
 - 1) คิดว่าเด็กมีปัญหาอะไร
 - 2) สาเหตุพฤติกรรมของเด็กที่เป็นแบบนั้น
 - 3) คิดว่าเด็กขาดพัฒนาการหรือสมรรถนะด้านไหนบ้างตัวอย่างกรณศึกษา
 - 1) กรณศึกษาเด็กขี้อาย
 - 2) กรณศึกษาเด็กช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เช่น กินอาหารเอง
 - 3) กรณศึกษาเด็กถูกใช้ความรุนแรง
 - 4) กรณศึกษาเด็กดื้อ ก้าวร้าว แยกตัว ซึมเศร้า
 - 5) กรณศึกษาพฤติกรรมของพ่อแม่ต่อการสื่อสาร
 - 6) กรณศึกษาเลียนแบบคนใกล้ชิด เลียนแบบการ์ตูน
 - 7) กรณศึกษาเด็กติดจอ
 - 8) กรณศึกษาติดยาเสพติดจากแม่ (เมื่ออยู่ในครรภ์)
3. วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมรายกลุ่มนำเสนอผลการพูดคุยและการสรุปพฤติกรรมของเด็ก และวิธีการส่งเสริมพัฒนาการดูแลเด็กตามวัยและความต้องการของเด็ก 1 แนวทางในการส่งเสริมกลุ่มละ 3-5 นาที ทั้งนี้เชื่อมกับพัฒนาการเด็ก 4 ด้านและสมรรถนะ 7 ด้าน

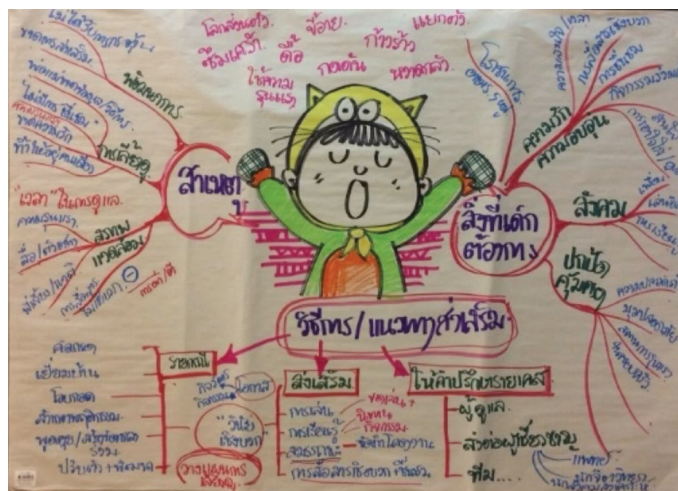
4. วิทยาการสรุปด้วยวลี “เจอลูกต้องทำอะไร?” หนูดี มีคำตอบ เพิ่มเติม : จิตวิทยาเด็ก จะสื่อสารอย่างไรทำให้ครู พ่อแม่รู้จักตัวเอง สะท้อนความรู้สึกเราเคยทำแบบนี้หรือไม่ (พฤติกรรมของพ่อแม่เป็นที่มาของการเลียนแบบพฤติกรรม)

5. วิทยาการสรุปประเด็นสำคัญ สิ่งที่เด็กปฐมวัยต้องการเพื่อพัฒนาการตามวัยที่เหมาะสมสำหรับช่วงอายุ 3-6 ขวบ ประกอบด้วย

- ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับอายุ
- บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้กอดักอยู่
- รู้จักจุดแข็ง ความสนใจ และความต้องการของเด็กแต่ละคน
- การตอบสนองเด็กตามความสามารถและช่วยให้เด็กได้พบกับความท้าทายและประสบความสำเร็จตามการปฏิบัติบนฐานความรู้ ไม่ใช่สมมุติฐาน (ไม่เดาอย่างมีหลักการ)

1. ความเข้าใจความต้องการของเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ส่งผลต่อพัฒนาการเด็ก และการเกิดสมรรถนะที่ทำให้เด็กทุกคนเติบโตอย่างมีคุณภาพ
2. การสังเกตเด็ก การหาสาเหตุถึงปัญหาที่เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามพัฒนาการ จะทำให้สามารถแก้ไขได้ถูกจุด หากเรารู้ความต้องการเด็ก จังหวะการพัฒนาเราจะสามารถเสริมได้ทันทั่วทั้งที่ เช่น พฤติกรรม

- วิทยาการสามารถเลือกกรณีศึกษาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของเด็กปฐมวัยในพื้นที่เพื่อชวนวิเคราะห์ และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว



38 | โมเดลที่ 4 การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อดูแลเด็กปฐมวัย

มุมมอง 360 องศา

ความสำคัญ

ในสังคมไทยยังมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่ถูกกละเลยทั้งด้านการส่งเสริมพัฒนาการและการได้รับการปกป้องคุ้มครองอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการ หากไม่ได้รับการดูแลและแก้ไขพฤติกรรมตั้งแต่เนิ่น ๆ อาจส่งผลกระทบต่อเนื่องในระยะยาว

พ่อแม่และผู้ดูแลมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมเด็ก ทั้งจากภูมิหลัง ความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดู ความผูกพันที่มีต่อเด็ก รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เด็กเติบโตมา ปัจจัยเสี่ยง เช่น ครอบครัวแตกแยก ความยากจน พ่อแม่วัยรุ่น ความรุนแรงในครอบครัว การเสพติดหรือการพนัน ล้วนส่งผลกระทบต่อทางตรงและทางอ้อมต่อเด็ก

เด็กที่เติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม อาจประสบกับปัญหาทางจิตใจและพฤติกรรม เช่น วิตกกังวล กลัวการไปโรงเรียน พฤติกรรมก้าวร้าว ลักขโมย หนีเรียน ดัดเกมหรือติดมือถือ เสพสารเสพติด ปัสสาวะรดที่นอน หรือมีแนวโน้มทำร้ายตนเองถึงขั้นพยายามฆ่าตัวตาย ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงความจำเป็นที่ต้องมีการดูแลและปกป้องเด็กอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

การเลี้ยงดูเด็กในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของบริบทครอบครัวอย่างชัดเจน โดยเฉพาะเมื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ส่งผลให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีระยะห่าง การสื่อสารและการให้คำปรึกษาระหว่างสมาชิกในครอบครัวลดลง ขณะเดียวกันสิ่งเร้าที่เข้าถึงได้ง่ายในสภาพแวดล้อมปัจจุบันยังทำให้การดูแลเด็กต้องอาศัยมุมมองที่รอบด้านมากขึ้น

การประเมินสถานการณ์และวิเคราะห์อย่างรอบด้านจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้สามารถค้นหาปัญหาและสาเหตุได้อย่างลึกซึ้งและครบถ้วน เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือเด็กอย่างทันที่ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยเฉพาะเมื่อเกิดเหตุการณ์หรือปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กโดยตรง

ครูและผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการสังเกตและประเมินพฤติกรรมของเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถคัดกรองเด็กที่ประสบปัญหาได้ตั้งแต่ระยะเริ่มต้น การคัดกรองที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจพบเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือและให้การสนับสนุนครอบครัวในการเลี้ยงดูเด็กได้อย่างเหมาะสมตามมาตรฐานขั้นต่ำ พร้อมทั้งเฝ้าระวังและติดตามปัจจัยเสี่ยงหรือปัจจัยก่ออันตรายต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อให้สามารถเข้าถึงเด็กที่ต้องการการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง



กิจกรรม

มุมมอง 360 องศา

วัตถุประสงค์ : 1. เพื่อให้ร่วมกันประเมินสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเด็กอย่างรอบด้าน
2. เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนทัศนคติ ข้อคิดเห็นสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเด็กอย่างรอบด้าน
ระยะเวลา : 30 นาที

อุปกรณ์

1. ป้ายยอมรับได้ ป้ายยอมรับไม่ได้ และป้ายอึดอัดใจแต่ยอมรับได้
2. สไลด์คำถาม

ก่อนเริ่ม กิจกรรม

- เตรียมสถานที่และติดป้ายกับเก้าอี้ (ป้ายยอมรับได้ ป้ายยอมรับไม่ได้ และป้ายอึดอัดใจแต่ยอมรับได้) หรือให้ผู้ช่วยวิทยากรถือป้าย โดยแต่ละป้ายให้มีระยะห่างกัน 1.5-2 เมตร

ขั้นตอน การดำเนิน กิจกรรม

1. วิทยากรชวนผู้เข้าร่วมยืนขึ้นและอยู่รวมกันตรงกลางห้อง
2. วิทยากรอธิบายกติกาให้ผู้เข้าร่วมฟัง โดยวิทยากรอ่านสถานการณ์ปัญหาให้ฟังทีละข้อ แล้วให้ผู้เข้าร่วมพิจารณาเลือกคำตอบเดียวจากคำตอบ 3 ข้อ ประกอบด้วย
คำตอบที่ 1 ยอมรับได้ กับข้อความหรือสถานการณ์เหล่านั้น
คำตอบที่ 2 ยอมรับได้แต่อึดอัดใจ ที่รับรู้หรือยอมรับสถานการณ์เหล่านี้ได้
คำตอบที่ 3 ยอมรับไม่ได้ กับข้อความหรือสถานการณ์เหล่านี้
3. วิทยากรอ่านโจทย์สถานการณ์ปัญหาให้ฟังทีละข้อ ข้อละสองครั้ง แล้วให้ผู้เข้าร่วมเลือกคำตอบโดยมีโจทย์และเฉลย ดังนี้

• แม่ทำงานยุ่งมากไม่สามารถพาถูกไปรับวัคซีนให้ครบตามกำหนด

- 1) การไม่ได้รับวัคซีนส่งผลกระทบต่อภูมิคุ้มกันด้านทานต่อสุขภาพของเด็ก
- 2) สามารถติดต่อกับโรงพยาบาลขอรับบริการรับวัคซีน

• เด็กชอบรังแกสัตว์ รังแกเพื่อน และบางครั้งก็ทำร้ายตนเอง

- 1) การรังแกเป็นพฤติกรรมความรุนแรงที่ส่งผลกระทบยาว พ่อแม่ผู้ปกครอง
ต้องให้คำแนะนำให้เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น และเข้าใจยอมรับ
ความแตกต่าง



ขั้นตอน
การดำเนิน
กิจกรรม

• พ่อแม่ไม่ได้ไปแจ้งจดทะเบียนเกิดลูก

- 1) เสียสิทธิเด็กแรกเกิด ไม่ได้รับสวัสดิการจากรัฐ
- 2) ถ้าไม่ได้แจ้งเกิดภายใน 15 วัน ต้องพิสูจน์และมีคนรับรอง
- 3) ไม่มีสถานะทางบุคคล ไร้ตัวตน ไม่มีสิทธิได้รับสวัสดิการจากรัฐบาล

• พ่อแม่ชอบดุนมือถือจึงไม่มีเวลาเล่นกับลูก

- 1) ถ้าไม่เล่นกับลูก ทำให้ขาดความอบอุ่น ซึมเศร้า
- 2) เด็กต้องได้รับการสื่อสารกับพ่อแม่ผู้ปกครอง
- 3) ขาดพัฒนาการ ไม่สมวัยทั้ง IQ EQ ทักษะชีวิต ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ไขปัญหา

• ลูกถูกพ่อแม่ตวาดหรือใช้ถ้อยคำไม่ดี ลูกจะซึมซับ จดจำ และเกิดการเลียนแบบ

- 1) ลูกเลียนแบบพฤติกรรม
- 2) ส่งผลด้านพัฒนาการเด็ก ลูกสูญเสียความมั่นใจและเกิดความเครียด

4. หลังจากให้ผู้เข้าร่วมเลือกคำตอบเสร็จแล้ว วิทยากรสอบถามเหตุผลที่เลือกตอบในแต่ละคำตอบ 2-3 คนต่อคำตอบเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน และเมื่อแลกเปลี่ยนเสร็จแล้ววิทยากรให้ข้อมูลประกอบหรือเฉลยในข้อนั้น ๆ

5. วิทยากรสรุปกิจกรรมหลังจากตอบคำถามครบทุกข้อ

แนวทางสรุป

การประเมินสถานการณ์และวิเคราะห์อย่างรอบด้านเป็นวิธีการในการค้นหาปัญหาและสาเหตุอย่างละเอียดรอบด้าน ทำให้รับทราบและมีข้อมูลอย่างครบถ้วนและเกิดประโยชน์ต่อการช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้รวดเร็วขึ้น

ข้อเสนอแนะ
การจัด
กิจกรรม

- เน้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้เข้าร่วมให้มาก
- การประเมินผู้เข้าร่วม เนื่องจากโจทย์คำถามอาจกระทบต่อจิตใจผู้เข้าร่วม

ความเข้าใจความต้องการของเด็กด้านร่างกาย จิตใจ ส่งผลต่อพัฒนาการเด็ก และการเกิดสมรรถนะที่ทำให้เด็กทุกคนเติบโตอย่างมีคุณภาพ การสังเกตเด็ก การหาสาเหตุถึงปัญหาที่เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามพัฒนาการจะทำให้สามารถแก้ไขได้เร็ว หากรู้ความต้องการเด็กและจังหวะของการพัฒนาจะสามารถเสริมพัฒนาการเด็กได้ทันทั่วทั้ง

บทบาทของต้นกับการปกป้องคุ้มครองต่อความรุนแรงในเด็ก

ความสำคัญ

การดูแลเด็กในอดีตมีความแตกต่างกับการดูแลเด็กในปัจจุบันที่มีสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่เร้ามากขึ้น เด็กในประเทศไทยมักถูกกระทำความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการแสวงประโยชน์และการล่วงละเมิด

ความรุนแรงแบ่งออกได้ 4 ประเภท ดังนี้

- 1) ความรุนแรงทางเพศ : สอนลาม อนาจาร ช่มชู้ บังคับ
- 2) ความรุนแรงทางร่างกาย : การเขย่าตัวเด็กหรือโยน ตีด้วยวัสดุหรือสิ่งของ เช่น ไม้เรียว ไข่ไฟजू หรือใช้น้ำร้อนลวก
- 3) ความรุนแรงทางด้านจิตใจ : การจ้องจับผิดเด็กบางคน การเลือกปฏิบัติ แบ่งแยกกีดกัน หรือการลำเอียง ดู พูดจารุนแรง ไม่ใส่ใจ เหมินห่าง
- 4) การละเลยทอดทิ้ง ดูแลต่ำกว่ามาตรฐาน : เด็กต้องดูแลตนเอง หรือต้องรับหน้าที่ดูแลน้อง ๆ ทั้งที่ตนเองยังมีอายุน้อยเกินไป

สาเหตุและปัจจัยเสี่ยงความรุนแรงในเด็ก

- 1) เป็นคุณแม่วัยใส หรือแม่ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี
- 2) มีพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกคนเดียว มีลูกหลายคน และไม่ได้รับความช่วยเหลือจากญาติพี่น้อง
- 3) พ่อแม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ หรือใช้สารเสพติด
- 4) มีประวัติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เช่น ถูกกระทำในวัยเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ รวมถึงมีความคิดทำร้ายตัวเองหรือผู้อื่น

ผลกระทบของเด็กที่ได้รับความรุนแรง

ผลที่ได้รับจากความรุนแรงระยะสั้น	ผลที่ได้รับจากความรุนแรงระยะยาว
• การบาดเจ็บที่เกิดจากกระทำความรุนแรงทางร่างกาย เช่น บาดแผลจากการถูกตี แผลไฟजू • การบาดเจ็บที่เกิดจากกระทำความรุนแรงทางเพศ เช่น อวัยวะเพศอักเสบ ติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ • ภาวะความเครียดในเด็ก	• เด็กที่ได้รับการกระทำความรุนแรงจะส่งผลต่อพัฒนาการของสมอง โดยเฉพาะในปีแรก • เด็กมีความเสี่ยงสูงต่อการติดสุบหรี แอลกอฮอล์ และสารเสพติด และมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ • ติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ • มีภาวะซึมเศร้า

การป้องกันความรุนแรงในเด็ก

- พ่อ แม่ หรือผู้ดูแลควรได้รับการอบรมความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการและการเลี้ยงดูเด็ก
- มีการติดตามเยี่ยมบ้าน ครอบครัวที่มีเด็กเล็กอายุน้อยกว่า 5 ปี
- สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคลในครอบครัว มีค่านิยมและทัศนคติในการรักเดียวใจเดียว
- ไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และใช้สารเสพติดในครอบครัว
- ความรุนแรงในเด็กป้องกันได้ โดยเริ่มต้นที่ครอบครัวและชุมชน

การปกป้องคุ้มครองเด็กเมื่อเด็กถูกระทำความรุนแรง ทุกคนต่างมีบทบาทหน้าที่ที่สามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือหรือปกป้องคุ้มครองเด็กได้ เพราะ **“การปกป้องคุ้มครองเด็ก เป็นหน้าที่ของทุกคน”** ดังนี้

- **เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี** เมื่อมีเหตุความรุนแรงเกิดขึ้นให้เด็กบอกกับผู้ใหญ่ทันที เพื่อได้รับความช่วยเหลือ
- **ผู้ปกครอง** มีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็ก คุ้มครองดูแลความปลอดภัย เมื่อเกิดเหตุรุนแรงกับเด็ก ผู้ปกครองต้องแจ้งเหตุเพื่อให้เด็กได้รับการช่วยเหลือ
- **ครู** มีหน้าที่ดูแลเด็กที่เป็นศิษย์ เมื่อครูพบเหตุเกิดขึ้นกับเด็กต้องรายงานให้พนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เด็กได้รับการช่วยเหลือ
- **ทีมสหวิชาชีพ** คือ กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ทักษะ ความสามารถเฉพาะด้านที่แตกต่างกัน มาทำงานช่วยเหลือคุ้มครองเด็กร่วมกัน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก
- **พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546** คือ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำเนินการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงหรือถูกทารุณกรรม
- **กุมารแพทย์/แพทย์นิติเวช/จิตแพทย์ ฯลฯ** มีหน้าที่ตรวจประเมินวินิจฉัย รักษา และทำงานร่วมกับสหวิชาชีพในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก
- **นักสังคมสงเคราะห์** มีหน้าที่ช่วยเหลือเด็กด้านสังคมสงเคราะห์ และเป็นผู้ถามปากคำเด็กในกระบวนการยุติธรรม ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็กและครอบครัวเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ
- **นักจิตวิทยา** มีหน้าที่ ประเมิน บำบัดฟื้นฟู และเยียวยาทางด้านจิตใจให้เด็ก และเป็นผู้ถามปากคำเด็กในกระบวนการยุติธรรม
- **นักกฎหมาย** มีหน้าที่ช่วยเหลือเด็กด้านกฎหมายและเตรียมความพร้อมเด็กในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- **พนักงานสอบสวน** มีหน้าที่สอบสวนดำเนินคดี และจับกุมผู้ที่กระทำความผิดกฎหมาย เพื่อให้เด็กได้รับความปลอดภัย
- **ผู้พิพากษา** มีหน้าที่ควบคุมดูแลการพิจารณาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นผู้ตัดสินว่าจำเลยนั้นกระทำความผิดกฎหมายจริงหรือไม่
- **พนักงานอัยการ** มีหน้าที่ร่วมสอบปากคำเด็ก พิจารณาสำนวนส่งฟ้องศาล และเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับผู้พิพากษา ว่าจำเลยได้กระทำความผิดอย่างไรบ้าง
- **กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ** มีหน้าที่ช่วยเหลือเยียวยาค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา และคุ้มครองพยาน

กิจกรรม

บทบาทของฉันทกับการปกป้องคุ้มครองต่อความรุนแรงในเด็ก

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้มีความเข้าใจปัญหา สาเหตุ และบทบาทของผู้ดูแลเด็ก

ระยะเวลา : 1 ชั่วโมง

อุปกรณ์

1. คลิปวิดีโอที่ 1 ความรุนแรงในเด็กเจอ...เหตุการณ์เป็นคุณจะทำอย่างไร?
<https://www.youtube.com/watch?v=cEHfO-UnWsQ>
2. คลิปวิดีโอที่ 2 ความรุนแรงในเด็ก เรื่องส่วนตัวหรือปัญหาสังคม
<https://www.youtube.com/watch?v=GWa-l4yKylE>
3. ข่าวความรุนแรงในเด็ก เน้นในพื้นที่ดำเนินงาน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ
4. สไลด์ ความหมายความรุนแรง ประเภท ผลกระทบกับเด็ก พรบ.เด็ก พรบ.อื่นๆ
5. ป้ายบทบาทสมมติ

ก่อนเริ่ม กิจกรรม

- เตรียมข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงในเด็กระดับประเทศและพื้นที่การทำงาน
หาข่าวความรุนแรงในเด็กที่ไม่ละเมิดสิทธิ

ขั้นตอน การดำเนิน กิจกรรม

1. ให้ผู้เข้าร่วมดูคลิปวิดีโอที่ 1 ความรุนแรงในเด็ก...เจอเหตุการณ์เป็นคุณจะทำอย่างไร
2. สอบถามผู้เข้าร่วมถึงความรู้สึกหลังจากดูคลิปวิดีโอ รู้สึกอย่างไรหรือเห็นอะไรบ้างในคลิปวิดีโอ
3. วิทยากรแจกป้ายบทบาทสมมติให้ผู้เข้าร่วมคิดบทบาทของตนเองที่ได้รับ “จะทำอย่างไรเมื่ออยู่ในเหตุการณ์หรือรับรู้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในคลิปวิดีโอ” จากบทบาทที่ได้รับ
4. ให้ผู้เข้าร่วมที่ได้รับบทบาทสมมติแสดงความคิดเห็นบทบาทที่ตนเองได้รับ
5. หลังจากผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นบทบาทที่ตนเองได้รับเสร็จ วิทยากรให้เนื้อหาความรุนแรงในเด็ก ประเภทความรุนแรง สาเหตุของการเกิดความรุนแรง ผลกระทบที่มีต่อเด็ก แนวทางการป้องกันความรุนแรงในเด็ก และบทบาทหน้าที่การปกป้องคุ้มครองเด็ก
6. วิทยากรเปิดคลิปวิดีโอที่ 2 ความรุนแรงในเด็ก เรื่องส่วนตัวหรือปัญหาสังคม



แนวทางสรุป

การปกป้องคุ้มครองเด็กเมื่อเด็กถูกระทำความรุนแรง ทุกคนต่างมีบทบาทหน้าที่ที่สามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือหรือปกป้องคุ้มครองเด็กได้ เพราะ “การปกป้องคุ้มครองเด็ก เป็นหน้าที่ของทุกคน” ทุกคนต่างมีบทบาทที่แตกต่างกัน เนื่องจากเด็กจะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครอง ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และ พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

ข้อเสนอแนะ การจัด กิจกรรม

- วิทยากรเชื่อมโยงบทบาทของครู ผู้ปกครอง ชุมชนกับการดูแลปกป้องคุ้มครองเด็ก และเชื่อมโยงกับบริบทชุมชน

กิจกรรม

การจัดการช่วยเหลือรายกรณี การเยี่ยมบ้านเชิงลึกและการส่งต่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้มีความเข้าใจ มีทักษะการช่วยเหลือเด็กและครอบครัวได้เบื้องต้นเพื่อลดผลกระทบระยะยาว
ระยะเวลา : 1 ชั่วโมง

อุปกรณ์

1. กรณีศึกษาในพื้นที่โดยเจ้าหน้าที่เขียนมาจากการลงพื้นที่จำนวน 4 ราย
2. แบบฟอร์มการเยี่ยมบ้าน
3. แบบทดสอบก่อน-หลังการอบรม

ก่อนเริ่ม กิจกรรม

- เตรียมข้อมูลกรณีศึกษาในพื้นที่ ซึ่งได้ผ่านบันทึกข้อมูลการแจ้งเหตุการเยี่ยมบ้าน
- ประสานหน่วยงานในพื้นที่เพื่อสนับสนุนการจัดบริการ กลไกการทำงาน ปกป้องคุ้มครองเด็กในระดับพื้นที่

ขั้นตอน การดำเนิน กิจกรรม

1. ทบทวนกรณีเด็กที่มีความซับซ้อนในปัญหา เช่น ความรุนแรง พัฒนาการช้า ไม่มีเลข 13 หลัก และอื่นๆ วิธีการจัดการที่ผ่านมา ชวนวิเคราะห์ปัญหา/สาเหตุและเชื่อมโยงการจัดการป้องกันและการแก้ไขช่วยเหลือเด็ก ระดับครอบครัว ชุมชน โรงเรียน และสังคม
2. วิทยากรวางกระบวนการช่วยเหลือเด็กโดยครู ชุมชน และแนวทางการช่วยเหลือ โดยยึดหลักการปกป้องคุ้มครองเด็ก ขั้นตอนการบริหารจัดการเพื่อช่วยเหลือเด็กและครอบครัวรายกรณีโดยกลุ่มทางสังคมและชุมชน 6 ขั้นตอน
 - 1) ขั้นที่ 1 การรับแจ้งเหตุ/รับเรื่อง
 - 2) ขั้นที่ 2 การตรวจสอบข้อเท็จจริง
 - 3) ขั้นที่ 3 การประเมินปัญหา ความต้องการ
 - 4) ขั้นที่ 4 วางแผนการ
 - 5) ขั้นที่ 5 การดำเนินการให้ความช่วยเหลือ
 - 6) ขั้นที่ 6 การประเมินผล ติดตาม และสรุปผลการดำเนินงาน
3. แบ่งผู้เข้าออกเป็น 3-5 กลุ่ม และแจกกรณีศึกษาให้แต่ละกลุ่ม (1 กลุ่มต่อ 1 กรณีศึกษา) โดยเน้นกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในพื้นที่



ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

4. ให้แต่ละกลุ่มศึกษาวิเคราะห์กรณีศึกษา 15-20 นาที
- 1) “เด็กกำลังเผชิญสถานการณ์เรื่องอะไรบ้าง” ประกอบด้วย ตัวเด็ก ครอบครัว ชุมชน โดยวิเคราะห์แต่ละด้านดังนี้
 - ด้านสุขภาพกาย/ใจ
 - ด้านสังคม เศรษฐกิจ
 - ด้านการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานและการถูกละเมิดสิทธิ
 - ช่วยหาแนวทางการช่วยเหลือเด็กเบื้องต้น กรณีศึกษาเดิม วิเคราะห์
 - 2) สถานการณ์ แนวทางการช่วยเหลือ คนที่เกี่ยวข้องตามตาราง

สถานการณ์ปัญหา	แนวทางการช่วยเหลือ เด็กและครอบครัว (ด้านกาย ใจ สังคม การปกป้องคุ้มครองสิทธิ และการเข้าถึงบริการ/ สวัสดิการ)	ใครที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นที่ควร ระมัดระวัง
ระยะเร่งด่วน •.....			
ระยะสั้น •.....			
ระยะยาว •.....			

5. หลังจากทุกกลุ่มได้วิเคราะห์กรณีศึกษาเสร็จให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ
6. วิทยากรสรุปกิจกรรม



แนวทางสรุป

การจัดการช่วยเหลือรายกรณีและการเยี่ยมบ้านเด็กนักเรียนปฐมวัยเป็นกิจกรรมที่หลายหน่วยงานให้ความสำคัญที่มีบทบาทในการดูแล ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และส่งต่อ ผ่านขั้นตอนการบริหารจัดการเพื่อช่วยเหลือเด็กและครอบครัวรายกรณีโดยกลุ่มทางสังคมและชุมชน 6 ขั้นตอน

- 1) ขั้นที่ 1 การรับแจ้งเหตุ/รับเรื่อง
- 2) ขั้นที่ 2 การตรวจสอบข้อเท็จจริง
- 3) ขั้นที่ 3 การประเมินปัญหา ความต้องการ
- 4) ขั้นที่ 4 วางแผนการ
- 5) ขั้นที่ 5 การดำเนินการให้ความช่วยเหลือ
- 6) ขั้นที่ 6 การประเมินผล ติดตาม และสรุปผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ การจัด กิจกรรม

- เน้นย้ำบทบาทของครูกับผู้ปกครองในการปกป้องคุ้มครองเด็ก
- ผังการเชื่อมการทำงานกับหน่วยงานในระดับพื้นที่

สิทธิเด็กที่โลกต้องรู้

ความสำคัญ

ความสำคัญของสิทธิเด็กในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย สิทธิเด็กเป็นสิทธิของเด็กทุกคนที่มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด ซึ่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กใช้คำว่า “สิทธิติดตัวตั้งแต่กำเนิด” (Inherent Rights)

สิทธิเด็กเป็นสิทธิสากล (Universal Rights) และเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute Rights) ที่ต้องได้รับการรับรองและคุ้มครอง อนุสัญญาฯ ฉบับนี้ไม่ได้ใช้เพื่อการเรียกร้องสิทธิเด็ก แต่ใช้เพื่อการพัฒนาเด็กทั้งร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม สติปัญญาให้เจริญเติบโตรอบด้านเต็มศักยภาพ และไม่เลือกปฏิบัติด้วยการผิวกาลังร่วมกัน ในทุกสถาบันทั่วโลก อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก คือ ข้อตกลงระหว่างประเทศที่จัดทำขึ้นโดยสหประชาชาติ (คณะกรรมการด้านสิทธิมนุษยชน) โดยได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) ในปี พ.ศ.2532 มีการระบุนิยามว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และกำหนดมาตรฐานสิทธิมนุษยชนของเด็ก เพื่อช่วยให้ประเทศต่าง ๆ ให้ความคุ้มครองดูแลเด็กได้อย่างเหมาะสม

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

รวมหลักการสำคัญคือการไม่เลือกปฏิบัติและเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่

สิทธิในการอยู่รอด (Right of Survival)

เด็กทุกคนเมื่อเกิดมามีสิทธิที่จะใช้ชีวิตอยู่ ไม่ว่าจะเกิดมาพร้อมกับร่างกายที่ผิดปกติหรือไม่สมบูรณ์ก็ตาม โดยที่เด็กต้องได้รับการจดทะเบียนตั้งแต่แรกเกิด และได้รับสิทธินี้ได้โดยปริยาย รวมไปถึงสิทธิที่จะได้รับการเลี้ยงดูทั้งทางร่างกาย อย่างเหมาะสม (มีสิทธิที่จะได้รับอาหารในปริมาณที่เพียงพอและสะอาด) สภาพจิตใจ ตลอดจนที่อยู่อาศัยที่ต้องให้ความปลอดภัย โภชนาการ และการบริการทางการแพทย์ (การได้รับสิทธิวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ)

สิทธิที่จะได้รับ การปกป้อง คุ้มครอง (Right of Protection)

เป็นสิทธิที่เด็กจะได้รับการปกป้องคุ้มครองให้รอดพ้นจากการทารุณทุกรูปแบบ เช่น การทารุณทั้งทางกาย จิตใจ ทางเพศ และการใช้แรงงาน ที่ได้รับผลประโยชน์จากการทำงานของแรงงานเด็ก ทำให้เด็กขาดการเรียนรู้และการพัฒนา ไม่ว่าจะมาจากพ่อ แม่ หรือไม่ว่าจะมาจากผู้ใดก็ตาม เด็กควรได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและไม่กีดกัน อีกทั้งสิทธินี้ยังคุ้มครองไปถึงเด็กที่หลบภัยจากอันตราย อพยพมาในประเทศของรัฐภาคีก็ต้องได้รับการคุ้มครองด้วยเช่นกัน



สิทธิในการ มีส่วนร่วม (Right of Participation)

เป็นสิทธิที่ให้ความสำคัญแก่เด็กเท่าเทียมกับผู้ใหญ่ คือ เด็กมีสิทธิแสดงออกทั้งด้านความคิดและการกระทำ สามารถเรียกร้องสิทธิในการปกป้องผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตของตนเองได้ ผู้ใหญ่ควรอนุญาตให้เด็กมีส่วนร่วมให้การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง โดยความคิดเห็นนั้นต้องไม่กระทบกับสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นด้วยและเคารพในการตัดสินใจกับเด็ก

สิทธิที่จะได้รับ การพัฒนา (Right of Development)

เด็กทุกคนที่เกิดมาจะได้รับสิทธิให้มีสภาพความเป็นอยู่ การดูแล และการกระตุ้นที่เหมาะสมกับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา ภาษากายจริยธรรม ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนความพึงพอใจและความสุข ซึ่งการพัฒนาควรให้เด็กได้รับการพัฒนาจนเต็มตามศักยภาพ ไม่ว่าจะเป็นเด็กหญิง เด็กพิการ เด็กป่วย หรือแม้แต่เด็กชายขอบและไร้สัญชาติ โดยมีสิทธิหลัก ๆ ที่เด็กควรต้องได้รับเพื่อการพัฒนา

กฎหมายของประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กไว้หลายประการ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กตามที่กล่าวในตอนแรก การปกป้องคุ้มครองเด็ก กฎหมายได้กำหนดหน้าที่ของผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเอาไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 23 ว่าผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควร แก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก เป็นการเลี้ยงดูที่ไม่คำนึงถึงสิทธิเด็ก การปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่คำนึงถึงสิทธิเด็กและเน้นการเลี้ยงดูเชิงบวก โดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อเด็กจะเน้นการเลี้ยงดูด้วยการสร้างความมั่นใจ ความไว้วางใจ ความเข้าใจ และความเห็นใจ

หลักการเลี้ยงดูที่คำนึงถึงสิทธิเด็ก

- 1) ให้ความมั่นใจ : จับถูก ไม่จับผิด
- 2) ให้ความไว้วางใจ : ตัดสินใจเอง มีทางเลือก
- 3) ให้ความเข้าใจ : ให้ต่อรอง ฟังอย่างลึกซึ้ง ไม่บังคับ ช่วยคิด
- 4) ให้ความเห็นใจ : เข้าใจความรู้สึก เคารพศักดิ์ศรี

การปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก
เป็นการเลี้ยงดูที่ไม่คำนึงถึงสิทธิเด็ก การปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่คำนึงถึง
สิทธิเด็กและเน้นการเลี้ยงดูเชิงบวก โดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อเด็กจะเน้นการเลี้ยงดูด้วยการสร้าง
ความมั่นใจ (Confidence) ความไว้วางใจ (Trust) ความเข้าใจ (Understanding)
และความเห็นใจ (Empathy)

กิจกรรม

สิทธิเด็กที่โลกต้องรู้

วัตถุประสงค์ : 1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจถึงสิทธิเด็ก และการเลี้ยงดู
2. เพื่อให้รู้วิธีการปกป้องและการคุ้มครองเด็ก

ระยะเวลา : 45 นาที

อุปกรณ์

1. ลูกโป่ง (ชนิดหนา) ให้เพียงพอต่อผู้เข้าร่วม, หนึ่งยาง (รัดลูกโป่ง)
2. กระดาษฟลิปชาร์ต
3. บัตรคำสิทธิเด็กจำนวน 4 หมวด 16 บัตรคำ
4. เทปขาว

ก่อนเริ่ม กิจกรรม

- จัดเตรียมอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมให้พร้อม เช่น ลูกโป่ง บัตรคำสิทธิเด็ก

ขั้นตอน การดำเนิน กิจกรรม

1. ชวนผู้เข้าร่วมยืนขึ้นและให้กระจายตัวภายในวงกิจกรรม พร้อมแจกลูกโป่งให้ผู้เข้าร่วมคนละ 1 ลูก และเป่าลูกโป่งให้มีหลากหลายขนาด
2. วิทยากรสาธิตเลี้ยงลูกโป่งให้กับผู้เข้าร่วม และให้ผู้เข้าร่วมทำพร้อมวิทยากร
3. วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมเลี้ยงลูกโป่ง 3 รอบ โดยจะให้ผู้เข้าร่วมเลี้ยงลูกโป่งไปที่ละรอบจนครบ 3 รอบ
รอบที่ 1 ให้เลี้ยงลูกโป่งของตนเอง
รอบที่ 2 ให้จับคู่เลี้ยงลูกโป่งด้วยกัน
รอบที่ 3 เลี้ยงลูกโป่งวงใหญ่ (ทุกคน) โดยให้เราสามารถเลี้ยงลูกโป่งของคนอื่นได้
4. เมื่อเลี้ยงลูกโป่งครบ 3 รอบ วิทยากรชวนผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนความยากง่ายของการเลี้ยงลูกโป่งในแต่ละรอบ
รอบที่ยากที่สุดคือรอบที่เท่าไร เพราะอะไร
รอบที่ง่ายที่สุดคือรอบที่เท่าไร เพราะอะไร
5. วิทยากรและผู้เข้าร่วมร่วมสะท้อนคิดการเลี้ยงลูกโป่งร่วมกัน “การเลี้ยงลูกโป่งหากเปรียบเสมือนการเลี้ยงลูก” เมื่อสะท้อนคิดเสร็จแล้ว วิทยากรสอบถามผู้เข้าร่วมรู้จัก “สิทธิเด็กหรือไม่” เพื่อเป็นการเช็คความรู้และความเข้าใจของผู้เข้าร่วมในเรื่องของสิทธิเด็ก

ขั้นตอน
การดำเนิน
กิจกรรม

6. วิทยากรอธิบายข้อมูลสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและองค์ประกอบสำคัญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก 4 ด้าน และอีก 2 ด้าน ให้แก่ผู้เข้าร่วมถึงความหมายและความสำคัญสิทธิเด็ก
 - สิทธิเด็ก หมายถึง
 - อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก คือ
 - อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กประกอบไปด้วย ด้านที่ 1-6
7. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมออกเป็น 4 กลุ่ม และแจกบัตรคำสิทธิเด็ก 4 หมวด และ 16 บัตรคำ เพื่อให้แต่ละกลุ่มร่วมกันจัดหมวดหมู่ 16 บัตรคำ ในแต่ละบัตรคำจะอยู่ในหมวดหมู่ไหนของ 4 หมวด
อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก 4 ด้านประกอบด้วย
 1. สิทธิการอยู่รอด
 2. สิทธิการปกป้องคุ้มครอง
 3. สิทธิการได้รับการพัฒนา
 4. สิทธิการมีส่วนร่วม
8. เมื่อแต่ละกลุ่มจัดหมวดหมู่เสร็จเรียบร้อยแล้ว วิทยากรเลือก 1 กลุ่ม เพื่อเป็นตัวแทนในการเฉลยบัตรคำในแต่ละหมวดหมู่ที่ถูกต้องพร้อมกัน พร้อมให้แลกเปลี่ยนบัตรคำในแต่ละหมวดหมู่

แนวทางสรุป

1. วิทยากรสรุป “การเลี้ยงลูกไปหากเปรียบเสมือนการเลี้ยงลูก” การเลี้ยงลูกหรือการเลี้ยงดูเด็ก 1 คน เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องคอยปกป้องดูแลเด็ก
2. ตามสิทธิเด็กเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาเด็กทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาให้เจริญเติบโตรอบด้านเต็มศักยภาพ และตามด้วยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก 4 ด้าน
 - สิทธิการอยู่รอด เด็กทุกคนเกิดมามีสิทธิมีชีวิตอยู่ไม่ว่าจะเกิดมาพร้อมกับร่างกายที่ผิดปกติหรือไม่สมบูรณ์ก็ตาม
 - สิทธิการปกป้องคุ้มครอง เด็กจะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองให้รอดพ้นจากการทารุณทุกรูปแบบ เช่น การทารุณทั้งทางกาย จิตใจ ทางเพศ และการใช้แรงงาน
 - สิทธิการได้รับการพัฒนา เด็กทุกคนที่เกิดมาจะได้รับสิทธิให้มีสภาพความเป็นอยู่ การดูแล การกระตุ้นที่เหมาะสม และการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา ภาษา จริยธรรม ความคิดสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นเด็กหญิง เด็กพิการ เด็กป่วย หรือแม้แต่เด็กชายขอบและไร้สัญชาติ
 - สิทธิการมีส่วนร่วม เด็กมีสิทธิแสดงออกทั้งด้านความคิดและการกระทำ สามารถเรียกร้องสิทธิในการปกป้องผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตของตนเองได้

ข้อเสนอแนะ
การจัด
กิจกรรม

1. กิจกรรมการเลี้ยงลูกไปรอบที่ 1 ทดลองเลี้ยงด้วยตนเอง รอบที่ 2 การช่วยเลี้ยงลูกไปของคนอื่น เน้นให้ผู้เข้าร่วมมีสมาธิ และสมมุติการเลี้ยงลูกไปเปรียบเสมือนการเลี้ยงลูกหรือการเลี้ยงเด็ก
2. วิทยาการเชื่อมโยงสิทธิเด็ก 4 ด้าน กับความต้องการของเด็กปฐมวัยที่เชื่อมกับสมรรถนะ 7 ด้านต่อการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยที่คำนึงถึงสิทธิเด็ก และการเชื่อมโยงสถานการณ์บริบทเด็กในพื้นที่ได้ ข้อควรระวังของวิทยาการคือการไม่สร้างความกดดันกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง
3. ไม่สร้างความกดดันพ่อแม่ต่อวิธีคิด ความเชื่อเดิมของชุมชนในการเลี้ยงดูเด็กตามวิถีประเพณีวัฒนธรรมและการเลี้ยงดูเดิม แต่เน้นการเชื่อมการเลี้ยงดู การยกย่องความเชื่อในการเลี้ยงดูเด็กเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเชิงบวก

การปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก เป็นการเลี้ยงดูที่ไม่คำนึงถึงสิทธิเด็ก การปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่คำนึงถึงสิทธิเด็กและเน้นการเลี้ยงดูเชิงบวก โดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อเด็กจะเน้นการเลี้ยงดูด้วยการ

สร้างความมั่นใจ (Confidence)

ความไว้วางใจ (Trust)

ความเข้าใจ (Understanding)

ความเห็นใจ (Empathy)



ตัวอย่างบัตรคำ



รูปตัวอย่างกิจกรรมสิทธิเด็กที่โลกต้องรู้ : ภาพกิจกรรมการเลี้ยงลูกไปง